

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

TECHNISCH RAPPORT (VOORTGEZET) SPECIAAL ONDERWIJS

BOVENSECTORAAL THEMAONDERZOEK 16 MAANDEN
CORONACRISIS

September 2021

1 Inhoud

1	Inhoud	2
2	Inleiding	5
3	Onderzoeksvragen	6
3.1	Centrale vraag	6
3.2	Deelvragen over leerlingen:	6
3.3	Deelvragen over scholen:	6
3.4	Deelvragen over besturen.....	7
4	Onderzoeksopzet	8
4.1	Doelgroep van dit onderzoek.....	8
4.2	Methodes	8
4.2.1	<i>Instrumenten en databronnen</i>	8
4.2.2	<i>Steekproeftrekking en representativiteit gerealiseerde steekproef</i>	9
4.3	Analyse	11
4.3.1	<i>Beschrijvende analyses</i>	11
4.3.2	<i>Schaalconstructies</i>	12
4.3.3	<i>Uitsplitsingen naar kenmerken van de populatie</i>	12
4.3.4	<i>Verschillen tussen vóór corona en nu in de leerlingvragenlijst</i>	12
5	Resultaten Leerlingniveau	13
5.1	Veranderingen in welbevinden en sociaal emotionele ontwikkeling (persoonsvorming) sinds het begin van de coronacrisis in maart 2020 ...	13
5.1.1	<i>Speciaal onderwijs</i>	13
5.1.2	<i>Voortgezet speciaal onderwijs</i>	14
5.2	Veranderingen in schoolprestaties (kwalificatie) als gevolg van de coronacrisis sinds maart 2020.....	15
5.2.1	<i>Speciaal Onderwijs</i>	15
5.2.2	<i>Voortgezet Speciaal Onderwijs</i>	16
5.3	Veranderingen in doorstroomkansen (allocatie) als gevolg van de coronacrisis sinds maart 2020.....	18
5.3.1	<i>Speciaal Onderwijs</i>	18
5.3.2	<i>Voortgezet Speciaal Onderwijs</i>	18
5.4	Maatregelen die de school volgens de leerlingen heeft genomen sinds maart 2020 om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij hun onderwijsbehoeften en ontwikkeling	23
5.4.1	<i>Speciaal Onderwijs</i>	23
5.4.2	<i>Voortgezet Speciaal Onderwijs</i>	23
5.5	Effectiviteit maatregelen volgens leerlingen	24
5.5.1	<i>Speciaal Onderwijs</i>	24
5.5.2	<i>Voortgezet Speciaal Onderwijs</i>	26
6	Resultaten schoolniveau	29
6.1	Zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte	29
6.1.1	<i>Speciaal Onderwijs</i>	29
6.1.2	<i>Voortgezet Speciaal Onderwijs</i>	34
6.2	Maatregelen die scholen nemen om de kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming van leerlingen ten tijde van de coronacrisis te	

	waarborgen, aanvullend beleid voor specifieke groepen, hoe dat beleid eruit ziet en waarom scholen juist deze maatregelen nemen.....	39
6.2.1	<i>Speciaal Onderwijs</i>	39
6.2.2	<i>Voortgezet Speciaal Onderwijs</i>	44
6.3	Doorwerken van de sturing door het bestuur op de maatregelen op schoolniveau.....	48
6.3.1	<i>Speciaal Onderwijs</i>	48
6.3.2	<i>Voortgezet speciaal Onderwijs</i>	50
6.4	Aanvullende middelen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs die de school nodig heeft	51
6.4.1	<i>Speciaal Onderwijs</i>	51
6.4.2	<i>Voortgezet Speciaal Onderwijs</i>	52
6.5	Maatregelen om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij de ontwikkeling en onderwijsbehoeften van leerlingen.....	52
6.6	Invloed van de gevolgen van de coronacrisis op het welbevinden van leraren en effecten op hun werk.....	52
6.6.1	<i>Speciaal Onderwijs</i>	52
6.6.2	<i>Voortgezet Speciaal Onderwijs</i>	54
7	Resultaten bestuursniveau	57
7.1	Zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte	57
7.2	Maatregelen die besturen nemen in het kader van kwalificatie (inclusief toeleiding arbeidsmarkt), allocatie, socialisatie en persoonsvorming, zodat het onderwijs aansluit bij de onderwijsbehoefte van leerlingen en zij zich optimaal kunnen ontwikkelen (cognitief, sociaal emotioneel, welbevinden)	58
7.3	Sturing op de uitvoering van de maatregelen	59
7.4	Wat besturen nodig hebben - binnen en buiten het kader van het Nationaal Programma Onderwijs - om de uitvoering van de maatregelen voldoende uit te voeren	60
7.5	Invloed van de gevolgen van de coronacrisis op het welbevinden van leerlingen en de effecten hiervan op hun werk volgens besturen	61
8	Addendum kwalitatieve analyse	63
8.1	Inhoud	63
8.2	Inleiding.....	63
8.3	Onderzoeksvragen.....	63
8.3.1	<i>Centrale vraag</i>	63
8.3.2	<i>Op het niveau van de leerlingen</i>	63
8.3.3	<i>Op het niveau van de school</i>	63
8.3.4	<i>Op het niveau van het bestuur</i>	64
8.4	Onderzoeksozet.....	65
8.4.1	<i>Kwalitatieve analyse</i>	65
8.4.2	<i>Klankbordgroep</i>	65
8.5	Resultaten leerlingniveau	65
8.5.1	<i>Effectiviteit maatregelen volgens leerlingen</i>	65
8.6	Resultaten schoolniveau	66
8.6.1	<i>Zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte</i>	66
8.6.2	<i>Maatregelen die scholen nemen om de kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming van leerlingen ten tijde van de coronacrisis te</i>	

	<i>waarborgen, aanvullend beleid voor specifieke groepen, hoe dat beleid eruit ziet en waarom scholen juist deze maatregelen nemen.....</i>	<i>67</i>
8.6.3	<i>Invloed van de gevolgen van de coronacrisis op het welbevinden van leraren en effecten op hun werk.....</i>	<i>67</i>
8.6.4	<i>Doorwerken van de sturing door het bestuur op de maatregelen op schoolniveau.....</i>	<i>68</i>
8.7	<i>Resultaten bestuursniveau.....</i>	<i>69</i>
8.7.1	<i>Zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte.....</i>	<i>69</i>
8.7.2	<i>Faciliteren en sturen op de uitvoering van coronamaatregelen</i>	<i>69</i>

2 Inleiding

Dit is het technisch rapport dat ten grondslag ligt aan de factsheet 16 maanden Corona en het onderwijs in het so, en de factsheet 16 maanden Corona en het onderwijs in het vso. In dit rapport staat de verantwoording over het eigen onderzoek.

3 Onderzoeksvragen

In dit technisch rapport staan de volgende onderzoeksvragen centraal. Deze vragen zijn bovensectoraal vastgesteld en waar nodig gespecificeerd voor de sector (v)so.

3.1 Centrale vraag

Wat zijn de gevolgen van de coronacrisis op verschillende aspecten van de kwaliteit van het onderwijs, welke gevolgen heeft dat voor de kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming van leerlingen/studenten en wat doen besturen en scholen/opleidingen om negatieve gevolgen te herstellen en positieve te behouden?

3.2 Deelvragen over leerlingen:

1. In hoeverre is volgens de leerlingen/studenten sprake van veranderingen in hun welbevinden en sociaal emotionele ontwikkeling (persoonsvorming) sinds het begin van de coronacrisis in maart 2020 en waar blijkt dat volgens hen uit?
2. In hoeverre is volgens de leerlingen/studenten sinds maart 2020 sprake van veranderingen in hun school-/opleidingsprestaties (kwalificatie) als gevolg van de coronacrisis sinds maart 2020 en waar blijkt dat volgens hen uit?
3. In hoeverre is volgens de leerlingen/studenten sinds maart 2020 sprake van veranderingen in hun doorstroomkansen (allocatie) als gevolg van de coronacrisis sinds maart 2020 en waar blijkt dat volgens hen uit?
4. Welke maatregelen heeft de school/opleiding volgens de leerlingen/studenten sinds maart 2020 genomen om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij hun onderwijsbehoeften en ontwikkeling?
5. Welke maatregelen zijn volgens de leerlingen/studenten effectief en welke minder effectief en waarom?

3.3 Deelvragen over scholen:

1. In hoeverre heeft de school/opleiding (directie, commissie voor de begeleiding, en docenten) zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen/studenten (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte?
 - a. Hoe heeft de school/opleiding zicht gekregen op de gevolgen voor de ontwikkeling van leerlingen/studenten en hoe zien die gevolgen eruit?
 - b. Voor welke aspecten van de ontwikkeling van leerlingen/studenten wil de school/opleiding de gevolgen van de coronacrisis in beeld krijgen: kwalificatie, allocatie, socialisatie en/of persoonsvorming (sociaal-emotioneel, cognitieve prestaties, sociale vaardigheden, welbevinden).
 - c. Voor welke aspecten van de ontwikkeling van leerlingen/studenten ziet de school/opleiding in het komende jaar risico's, hoe ernstig zijn die en welke risico-categorieën onderscheidt de school/opleiding?
2. Welke maatregelen nemen scholen/opleidingen om de kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming van leerlingen/studenten ten tijde van de coronacrisis te waarborgen, in hoeverre is sprake van aanvullend beleid voor specifieke groepen, hoe ziet dat beleid er uit en waarom nemen scholen juist deze maatregelen?
 - a. In hoeverre is er sinds de start van de coronacrisis aandacht voor extra ondersteuning van (groepen) leerlingen/studenten, voor welke groepen geldt dit en welke effecten verwachten scholen hiervan?
 - b. Welke aanpassingen zijn er gedaan in het onderwijsaanbod en in het geven van de lessen en welke effecten verwachten scholen/opleidingen hiervan?

- c. Welke aanpassingen zijn gedaan ten behoeve van extra onderwijstijd, bijvoorbeeld instellen verlengde school-/lesdag, zomerschool, tutoring, andere wijze van organiseren van de stages en welke effecten verwachten scholen/opleidingen hiervan?
 - d. Zijn er aanpassingen gedaan of voorzien in het plaatsings- en bevorderingsbeleid naar schooljaar 21/22 en welke effecten verwachten scholen hiervan?
3. In hoeverre werkt de sturing door het bestuur op de maatregelen door op school-/opleidingsniveau?
 - a. Welke kaders/afspraken zijn er vanuit bestuur gemaakt?
 - b. Hoe heeft bestuur zicht op de uitvoering?
 - c. Hoe faciliteert het bestuur de maatregelen bijvoorbeeld het kader van het Nationaal Programma Onderwijs?
 - d. In hoeverre zijn effecten van de sturing door het bestuur op de maatregelen zichtbaar op school-/opleidingsniveau en om welke effecten gaat het dan?
 4. Welke aanvullende middelen heeft de school/opleiding nodig - bijvoorbeeld vanuit het Nationaal Programma Onderwijs - voor een adequate uitvoering van de maatregelen om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij de ontwikkeling en onderwijsbehoeften van leerlingen/studenten en welke effecten verwachten scholen/opleidingen hiervan?
 5. In welke mate hebben volgens het management van de school/opleiding de gevolgen van de coronacrisis invloed op het welbevinden van leraren/docenten en welke effecten heeft dat op hun werk?

3.4

Deelvragen over besturen

1. In hoeverre heeft het bestuur - voor alle scholen die onder haar vallen - zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte?
2. Welke maatregelen neemt het bestuur in het kader van kwalificatie (inclusief toeleiding arbeidsmarkt), allocatie, socialisatie en persoonsvorming, zodat het onderwijs aansluit bij de onderwijsbehoefte van leerlingen en zij zich optimaal kunnen ontwikkelen (cognitief, sociaal emotioneel, welbevinden)?
3. In welke mate stuurt het bestuur op de uitvoering van die maatregelen?
4. Wat heeft het bestuur - binnen en buiten het kader van het Nationaal Programma Onderwijs - nodig om de uitvoering van de maatregelen voldoende uit te voeren?
5. In welke mate hebben volgens het bestuur de gevolgen van de coronacrisis invloed op het welbevinden van docenten en welke effecten heeft dat op hun werk?

4 Onderzoeksopzet

4.1 Doelgroep van dit onderzoek

In het kader van het onderzoek richten we ons op specifieke doelgroepen in het (v)so, die het meeste risico lopen om in hun ontwikkeling te worden bedreigd als gevolg van de corona omstandigheden. De situatie van (v)so-leerlingen met (zeer) ernstige verstandelijke beperking nemen we niet in ons onderzoek op. Bij deze leerlingen is niet of minder sprake van cruciale overgangsmomenten die de beoogde door- en uitstroom naar een vervolgbestemming bepalen. Ook laten we de situatie van leerlingen in de gesloten jeugdzorg (GJI) of in jeugd justitiële inrichtingen (JJI) buiten beschouwing. Eerder heeft een apart onderzoek plaatsgevonden om de bijzondere situatie van het onderwijs in deze gesloten settings in beeld te brengen.

4.2 Methodes

4.2.1 Instrumenten en databronnen

Data voor dit onderzoek zijn verzameld op 3 niveaus: leerlingniveau, schoolniveau en bestuursniveau. Voor dit onderzoek is een digitale vragenlijst uitgezet onder leerlingen. Daarnaast hebben inspecteurs data verzameld bij scholen (schoolleiders, commissies van begeleiding en leerkrachten) en besturen. Er is één onderzoek uitgezet onder besturen, welke so en vso scholen onder zich kunnen hebben, terwijl er twee verschillende -op elkaar lijkende- onderzoeken voor so en vso scholen en leerlingen zijn uitgezet. Hieronder zetten we uiteen hoe de data is verzameld. De data hebben we vervolgens verrijkt met algemene schoolgegevens uit onze systemen.

Ontwikkeling vragenlijsten Aangezien de onderzoeksvragen bovensectoraal zijn vastgesteld is het uitgangspunt geweest om de te onderzoeken thema's op een zo vergelijkbaar mogelijke manier te bevragen in de sectoren po, vo, so, mbo en ho. De leerlingvragenlijst en de bestuursvragenlijst zijn daarom bovensectoraal ontwikkeld, met ruimte voor sectorspecifieke wijzigingen en toevoegingen. Voor de ontwikkeling van de vragenlijst op schoolniveau lag het initiatief bij de desbetreffende sector, om optimaal de ruimte te geven voor sectorale verschillen en onderzoeksinteresses.

Digitale vragenlijst leerlingen Een digitale vragenlijst is uitgezet onder so leerlingen in het laatste en voorlaatste leerjaar die door de school geschikt werden geacht voor de vragenlijst door hun intelligentieniveau. Zij vulden de vragenlijst in klassikale setting, onder begeleiding van een leerkracht in. In het vso zijn leerlingen in het tweede, voorlaatste en laatste leerjaar gevraagd om de vragenlijst in te vullen. Leerlingen in het tweede en voorlaatste leerjaar deden dit klassikaal, onder begeleiding van een leerkracht, en leerlingen in het laatste jaar werd gevraagd dit individueel in te vullen aangezien zij op het moment van afname geen lessen meer volgden. De digitale vragenlijst voor leerlingen is via een link uitgezet en verspreid door de contactpersoon van de school, die deze link vervolgens deelde met leerkrachten en/of leerlingen.

Interviews met schoolleiders, leden van commissies voor de begeleiding en leerkrachten

Op schoolniveau zijn er online gesprekken gehouden met schoolleiders, leden van commissies voor de begeleiding en met leerkrachten. Hiervoor zijn twee

verschillende gespreksleidraden en scoringslijsten opgesteld, één voor het so en één voor het vso, welke op veel punten overlappen. In het so is gesproken met leraren van de onderbouw, middenbouw en bovenbouw, en in het vso met leraren uit uitstroomprofiel vervolgonderwijs en leraren uit het arbeidsmarktgerichte profiel. Voor de gesprekken met schoolleiders, leden van cvb's en leraren zijn voor-gestructureerde gespreksleidraden gebruikt die inspecteurs tijdens of na het gesprek hebben ingevuld in Collector (digitale tool voor vragenlijstontwikkeling).

Interviews met bestuurders

Op bestuursniveau zijn er online gesprekken gevoerd met bestuurders van besturen die so, vso of zowel so en vso scholen onder zich hebben. Ook hiervoor zijn gespreksleidraden en scoringslijsten opgesteld, die de inspecteur na het gesprek heeft ingevuld in Collector.

IBIS

Algemene gegevens van scholen en besturen, zoals schoolgrootte, denominatie en mate van stedelijkheid, zijn afkomstig uit IBIS (eigen intern systeem).

4.2.2 *Steekproeftrekking en representativiteit gerealiseerde steekproef*

4.2.2.1 Steekproeftrekking

De steekproef voor dit onderzoek is getrokken op schoolniveau. Vervolgens is zowel het bestuur als de school benaderd voor deelname. De school is verzocht om een gesprek met de schoolleider/leden cvb te plannen, gesprekken met leraren te organiseren, en te zorgen dat onder leerlingen een vragenlijst kon worden uitgezet.

Zoals eerder genoemd richt dit onderzoek zich op specifieke doelgroepen in het (v)so, die het meeste risico lopen om in hun ontwikkeling te worden bedreigd als gevolg van de corona omstandigheden. De situatie van (v)so-leerlingen met (zeer) ernstige verstandelijke beperking nemen we niet in ons onderzoek op. Bij deze leerlingen is niet of minder sprake van cruciale overgangsmomenten die de beoogde door- en uitstroom naar een vervolgbestemming bepalen. Ook laten we de situatie van leerlingen in de gesloten jeugdzorg (GJI) of in jeugd justitiële inrichtingen (JJI) buiten beschouwing. Eerder heeft een apart onderzoek plaatsgevonden om de bijzondere situatie van het onderwijs in deze gesloten settings in beeld te brengen. Om praktische redenen is daarnaast besloten scholen uit te sluiten die recent al hebben deelgenomen aan fase 2 van het onderzoek afstandsonderwijs en die dit schooljaar nog deelnemen aan de Peiling Burgerschap in het so. Ook zijn scholen die vallen onder een bestuur dat in de vo steekproef covid 16 maanden zat uitgesloten.

Doelpopulatie

- Geen GJI of JJI;
- Scholen met (voornamelijk) leerlingen met normale intelligentie/geen leerlingen met (zeer ernstige) verstandelijke beperkingen;
- So: Geen scholen waar 80% of meer van de leerlingen een IQ onder de 70 heeft;
- Vso: Geen scholen met meer dan 15% van de leerlingen in uitstroomprofiel dagbesteding

Uitsluitingen van het steekproefkader

- Geen scholen van bestuur dat in vo steekproef covid 16 maanden zit;
- Geen scholen die deel hebben genomen aan fase 2 van het onderzoek afstandsonderwijs;
- Geen scholen die dit schooljaar deelnemen aan Peil.burgerschap;

- Geen besturen die in de po steekproef van het themaonderzoek covid 16 maanden zitten.

De steekproef bestond uit 31 so scholen en 30 vso scholen. In de realiteit bleek het voor het so ingewikkelder dan verwacht om scholen waar veel leerlingen met (zeer) ernstige verstandelijke beperkingen zaten uit te sluiten van de steekproef. Doordat er onvoldoende informatie vooraf was voldeden niet alle scholen in de steekproef aan het gewenste karakter, en dit leidde tot een groot aantal ruilingen: 11 scholen uit de originele steekproef vielen uit, en 11 andere scholen werden toegevoegd, waarvan een deel middels convenience sampling, gezien de tijdsdruk en de grote druk op so scholen door meerdere gelijktijdige onderzoeken. De gerealiseerde steekproef voor het so bestaat uit 20 scholen uit de originele steekproef plus 11 vervangende scholen. Voor het vso bestond dit probleem niet, daar werden slechts 2 scholen geruild. Dit leidde tot uiteindelijk 31 onderzochte so-scholen en 30 onderzochte vso-scholen.

4.2.2.2 Representativiteit van de steekproef

Om de representativiteit van de gerealiseerde steekproef te bepalen hebben we voor zowel so als vso bekeken of deze op een aantal kenmerken afwijkt van de populatie. Hiervoor is de verdeling van de volgende kenmerken onderzocht: denominatie, stedelijkheid, en (voormalig) cluster. Dit liet zien dat er geen aanwijzingen zijn dat de steekproef van scholen niet representatief is op deze gemeten kenmerken (gemeten middels chi-kwadraattoetsen, $p > 0.05$). Echter, (v)so is een enorm heterogene sector, en scholen verschillen ook enorm van elkaar op aspecten die niet goed met data in beeld zijn te brengen, zoals de doelgroep, en het is daarom moeilijk te bepalen of de deelnemende scholen een representatieve afspiegeling zijn voor alle doelgroepen. De uitkomsten van het onderzoek gelden voor de onderzochte groep so en vso scholen en besturen en kunnen worden gegeneraliseerd naar denominatie en stedelijkheid. De resultaten kunnen niet zonder meer worden gegeneraliseerd naar de verschillende doelgroepen leerlingen.

4.2.2.3 Aantal deelnemende schoolleiders, leraren, leerlingen en bestuurders

In totaal hebben er dus 31 so scholen deelgenomen, en 30 vso scholen. Dit correspondeert met 31 interviews met so schoolleiders/cvb-leden en 30 interviews met vso schoolleiders/cvb-leden.

Tabel 4.2: Aantal interviews met schoolleiders/cvb-leden

	Aantal scholen
So	31
Vso	30

In het so zijn leerkrachten van verschillende bouwen geïnterviewd. Tabel 4.3 laat zien hoeveel gesprekken met leraren er hebben plaatsgevonden.

Tabel 4.3: So - Aantal leraren per bouw geïnterviewd

	Totaal
Onderbouw	26
Middenbouw	26
Bovenbouw	25
Totaal	77

In het vso zijn leerkrachten van het uitstroomprofiel vervolgonderwijs en het arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel geïnterviewd. Tabel 4.4 laat zien hoeveel leraren er per uitstroomprofiel geïnterviewd zijn.

Tabel 4.4: Vso - Aantal leraren per uitstroomprofiel geïnterviewd

	Totaal
UP arbeidsmarkt	19
UP vervolgonderwijs	29
Totaal	48

Alle deelnemende scholen zijn gevraagd de vragenlijsten uit te zetten onder leerlingen. De vragenlijsten voor leerlingen zijn ingevuld door 422 so en 791 vso leerlingen.

De so leerlingen bestaan uit 194 leerlingen uit groep 7 en 228 leerlingen uit groep 8.

Tabel 4.5: So - Aantal leerlingen in groep 7 (voorlaatste groep) of groep 8 (laatste groep)

	Totaal
Groep 7 (voorlaatste groep)	194
Groep 8 (laatste groep)	228
Totaal	422

De vso leerlingen bestaan uit 114 leerlingen uit het arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel, en 677 leerlingen uit het uitstroomprofiel vervolgonderwijs.

Tabel 4.6: Vso - Aantal leerlingen in het arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel, en in uitstroomprofiel vervolgonderwijs

	Totaal
Arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel	114
Uitstroomprofiel vervolgonderwijs	677
Totaal	791

Van alle deelnemende scholen zijn de bijbehorende besturen benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Zoals te zien in Tabel 4.7 is met 38 besturen een gesprek gevoerd, daarvan hadden er 2 alleen so-scholen, terwijl de rest so- en vso-scholen onder zich had.

Tabel 4.7: Heeft een bestuur so- en/of vso-scholen onder zich

	Totaal
Alleen so-scholen	2
Alleen vso-scholen	0
So- en vso-scholen	36
Totaal	38

4.3 Analyse

4.3.1 Beschrijvende analyses

Per niveau (bestuur, school, leerling) en onderzoeksvraag zullen rechte tellingen (percentages, bij nominale variabelen) of gemiddelden (bij likert-vragen en schalen) uitgedraaid worden van de onderliggende items/schalen. Deze rechte tellingen en gemiddelden zullen weergegeven worden in tabellen. Antwoorden op likert-vragen zullen daarnaast weergegeven worden in gestapelde staafdiagrammen.

4.3.2 *Schaalconstructies*

De leerlingvragenlijst is zo ontwikkeld dat de concepten die gemeten worden zoveel mogelijk uitgevraagd zijn met behulp van meerdere likert-vragen (5-puntschalen). Het doel hiervan was om een schaalscore per concept te kunnen construeren, om zo een betrouwbaardere meting te hebben van het concept dan met losse items te meten is. Voor ieder van de beoogde schalen uit de leerlingvragenlijst meten we de betrouwbaarheid (middels Cronbach's alpha) en doen we indien nodig een principale componenten-analyse (wanneer betrouwbaarheid laag is en het aantal items > 4). Op basis van deze analyses bepalen we of individuele items samen een betrouwbare schaal vormen. Vervolgens worden deze schalen geconstrueerd door het berekenen van een gemiddelde score over de items. In dit technisch rapport rapporteren we alleen op schaalniveau over deze concepten. Voor concepten waar de items geen betrouwbare schaal vormen, rapporteren we op itemniveau. Er zijn ook vragen opgenomen in de leerlingvragenlijst die zich niet lenen voor schaalconstructie en concepten die slechts met 1 item gemeten zijn. Hierover rapporteren we ook op itemniveau.

In de instrumenten op bestuurs- en schoolniveau zijn ook verschillende likert-vragen opgenomen, die mogelijk samengevoegd kunnen worden tot schalen omdat ze soortgelijke concepten meten. Echter, anders dan bij de leerlingvragenlijst, zullen in veel gevallen de onderliggende items ook waardevol zijn om over te rapporteren. Daarom zullen we op school- en bestuursniveau veelal op itemniveau rapporteren.

4.3.3 *Uitsplitsingen naar kenmerken van de populatie*

Op een aantal punten in dit TR worden kruistabellen en figuren gepresenteerd waarin resultaten worden opgesplitst naar de achtergrondgegevens van een opleiding of bestuur. Verschillen tussen subgroepen zijn getoetst middels een chi-kwadraattoets (bij percentages) of een t-toets (bij gemiddelden). Per bouw zijn er te weinig leraren ondervraagd om de resultaten uit te kunnen splitsen naar bouw en te kunnen kijken hoe deze van elkaar verschillen. Daarom is er voor gekozen om de antwoorden van leraren samen te voegen.

4.3.4 *Verschillen tussen vóór corona en nu in de leerlingvragenlijst*

In de leerlingvragenlijst zijn verschillende schalen opgenomen die tweemaal uitgevraagd zijn; eenmaal over de situatie vóór de coronacrisis en eenmaal over de situatie sinds de coronacrisis. We toetsen het verschil op deze schalen tussen vóór de coronacrisis en nu middels paired-samples t-testen.

5 Resultaten Leerlingniveau

5.1 Veranderingen in welbevinden en sociaal emotionele ontwikkeling (persoonsvorming) sinds het begin van de coronacrisis in maart 2020

5.1.1 Speciaal onderwijs

Tabel 5.1 en Tabel 5.2 laten zien in welke mate leerlingen verandering ervaren in hun welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling sinds het begin van de coronacrisis. Tabel 5.1 laat zien dat leerlingen gemiddeld een hoge mate van sociale veiligheid ervaren en een positief schoolklimaat. In beide gevallen is dit nog wat meer gestegen vergeleken met vóór de coronacrisis. Tabel 5.2 laat zien dat leerlingen weinig motivatieproblemen door de coronacrisis ervaren en zij zich ook weinig zorgen maken over de coronacrisis. Ten slotte geven leerlingen aan dat leerkrachten in de lessen evenveel aandacht hebben voor onderwerpen rondom sociaal-emotionele ontwikkeling als voor de coronacrisis.

Tabel 5.1: So - Ervaren sociale veiligheid en schoolklimaat voor de coronacrisis en nu

	Voor coronacrisis	Nu	Vershil
Sociale veiligheid*	3,4	3,5	sig
Schoolklimaat**	3,2	3,3	sig
n	373	373	

Getallen geven gemiddelden weer.

n.s. = niet significant, sig = significant verschil.

*Gemiddelde over 6 items (Cronbach's alpha = 0,72 / 0,75): Voor de coronacrisis/ nu, in de coronacrisis: 'werd/word ik gepest op school' (omgescoord), 'werd/word ik gediscrimineerd op school' (omgescoord), 'werd/word ik buitengesloten op school' (omgescoord), 'kon/kan ik mezelf zijn op school', 'was/ben ik bang voor andere leerlingen op school' (omgescoord), 'voel(de) ik me veilig op school'. Schaal 1-4 (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

**Gemiddelde over 3 items (alpha = 0,74 / 0,81): Voor de coronacrisis/ nu, in de coronacrisis: 'vroegen/vragen juffen en meesters regelmatig hoe het met mij ging', 'zorgden/zorgen juffen en meesters ervoor dat er niet gepest of gediscrimineerd werd/wordt op school', 'zorgden/zorgen juffen en meesters ervoor dat leerlingen zich prettig voelden/voelen in de les'. Schaal 1-4 (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

Tabel 5.2: So - Veranderingen in welbevinden en sociaal emotionele ontwikkeling (persoonsvorming) sinds het begin van de coronacrisis

	Gemiddelde
Motivatatieproblemen in coronacrisis (schaalscore)*	1,9
Bezorgdheid over coronacrisis (schaalscore)**	2,1
Verminderde aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling (schaalscore)***	2,2
n	373

*Gemiddelde over 8 items (alpha = 0,81): Nu, in de coronacrisis... 'vind ik school minder leuk', 'heb ik minder zin om te leren', 'ben ik minder gemotiveerd om mijn best te doen voor school', 'voel ik me somber', 'hebben leraren minder aandacht voor me', 'weten leraren minder goed hoe het met me gaat', 'ben ik extra gemotiveerd mijn best te doen voor school' (omgescoord), 'voel ik me goed' (omgescoord). Schaal 1-4 (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

**Gemiddelde over 4 items (alpha = 0,64): 'Ik maak me zorgen dat ik op school door corona besmet word', 'Ik maak me zorgen dat ik anderen met corona kan besmetten, bijvoorbeeld in mijn gezin/familie', 'Ik vind het niet prettig wanneer juffen, meesters of leerlingen op school mondkapjes dragen', 'Door de coronacrisis maak ik me zorgen over mijn toekomst'. Schaal 1-4 (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

***Gemiddelde over 6 items (alpha = 0,81): Geef voor elk van de volgende onderwerpen aan of er nu, in de coronacrisis, minder, evenveel of meer aandacht voor is op school of bij de online lessen: 'goed met elkaar omgaan', 'je mening mogen geven', 'bij ruzies een oplossing vinden waar iedereen tevreden mee is', 'dat het belangrijk is respect te hebben voor andere mensen', 'dat je niet mag discrimineren', 'samenwerken aan een opdracht'. Schaal 1-3 (Minder aandacht t/m meer aandacht).

5.1.2 Voortgezet speciaal onderwijs

Tabel 5.3 en Tabel 5.4 laten zien in welke mate leerlingen verandering ervaren in hun welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling sinds het begin van de coronacrisis. Tabel 5.3 laat zien dat leerlingen gemiddeld een hoge mate van sociale veiligheid ervaren en een positief schoolklimaat. In beide gevallen is er geen verschil tussen voor de coronacrisis en nu. Tabel 5.4 laat zien dat leerlingen weinig motivatieproblemen door de coronacrisis ervaren en zij zich ook weinig zorgen maken over de coronacrisis. Ten slotte geven leerlingen aan dat leerkrachten in de lessen evenveel aandacht hebben voor onderwerpen rondom sociaal-emotionele ontwikkeling als voor de coronacrisis.

Tabel 5.3: Vso - Ervaren sociale veiligheid en schoolklimaat voor de coronacrisis en nu

	Voor coronacrisis	Nu	Vershil
Sociale veiligheid*	3,5	3,5	n.s.
Schoolklimaat**	3,1	3,1	n.s.
n	627	627	

Getallen geven gemiddelden weer.

n.s. = niet significant, sig = significant verschil.

*Gemiddelde over 6 items (alpha = 0,82 / 0,74): Voor de coronacrisis/ nu, in de coronacrisis: 'werd/word ik gepest op school' (omgescoord), 'werd/word ik gediscrimineerd op school' (omgescoord), 'werd/word ik buitengesloten op school' (omgescoord), 'kon/kan ik mezelf zijn op school', 'was/ben ik bang voor andere leerlingen op school' (omgescoord), 'voel(de) ik me veilig op school'. Schaal 1-4 (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

**Gemiddelde over 3 items (alpha = 0,81 / 0,86): Voor de coronacrisis/ nu, in de coronacrisis: 'vroegen/vragen leraren hoe het met mij ging', 'zorgden/zorgen leraren ervoor dat er niet gepest of gediscrimineerd werd/wordt op school', 'zorgden/zorgen leraren ervoor dat leerlingen zich prettig voelden/voelen in de les'. Schaal 1-4 (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

Tabel 5.4: Vso - Veranderingen in welbevinden en sociaal emotionele ontwikkeling (persoonsvorming) sinds het begin van de coronacrisis

	Gemiddelde
Motivatieproblemen in coronacrisis (schaalscore)*	2,3
Bezorgdheid over coronacrisis (schaalscore)**	2,0
Verminderde aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling (schaalscore)***	2,0
n	791

*Gemiddelde over 9 items (alpha = 0,84): Nu, in de coronacrisis... 'vind ik school minder leuk', 'heb ik minder zin om te leren', 'heb ik minder zin om mijn huiswerk te maken', 'ben ik minder gemotiveerd om mijn best te doen voor school', 'voel ik me somber', 'hebben leraren minder aandacht voor me', 'weten leraren minder goed hoe het met me gaat', 'ben ik extra gemotiveerd mijn best te doen voor school' (omgescoord), 'voel ik me goed' (omgescoord). Schaal 1-4 (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

**Gemiddelde over 4 items (alpha = 0,63): 'Ik maak me zorgen dat ik op school door corona besmet word', 'Ik maak me zorgen dat ik anderen met corona kan besmetten, bijvoorbeeld in mijn gezin/familie', 'Ik vind het niet prettig wanneer leraren of leerlingen op school mondkapjes dragen', 'Door de coronacrisis maak ik me zorgen over mijn toekomst'. Schaal 1-4 (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

***Gemiddelde over 6 items (alpha = 0,83): Geef voor elk van de volgende onderwerpen aan of er nu, in de coronacrisis, minder, evenveel of meer aandacht voor is op school of bij de online lessen: 'goed met elkaar omgaan', 'je mening mogen geven', 'bij ruzies een oplossing vinden waar iedereen tevreden mee is', 'dat het belangrijk is respect te hebben voor andere mensen', 'dat je niet mag discrimineren', 'samenwerken aan een opdracht'. Schaal 1-3 (Minder aandacht t/m meer aandacht).

5.2 Veranderingen in schoolprestaties (kwalificatie) als gevolg van de coronacrisis sinds maart 2020

5.2.1 Speciaal Onderwijs

Tabel 5.5 en Tabel 5.6 laten zien in welke mate leerlingen verandering ervaren in hun schoolprestaties sinds het begin van de coronacrisis en in welke mate zij zich hier zorgen over maken. Tabel 5.5 laat zien dat slechts 9,2% van de leerlingen zegt dat hun cijfers slechter zijn geworden, terwijl 27% zegt dat ze beter zijn geworden. Tabel 5.6 laat zien dat leerlingen weinig leerachterstand ervaren en zich hier ook weinig zorgen over maken. Daarnaast hebben leerlingen het gevoel dat ze makkelijker vooruit kunnen werken in de coronacrisis, en krijgen leerlingen voldoende hulp van school om een eventuele achterstand in te halen.

Tabel 5.5: So - Nu, in de coronacrisis zijn mijn cijfers

	Percentage gekozen
Slechter geworden	9,2
Beter geworden	27,0
Niet veranderd	63,7
n	422

Getallen geven percentages weer.

Tabel 5.6: So - Veranderingen in schoolprestaties sinds het begin van de coronacrisis

	Gemiddelde
Verminderde leeropbrengst in coronacrisis (schaalscore)*	1,8
Door de coronacrisis ben ik minder ver in de leerstof dan zou moeten	1,9
Door de coronacrisis lukt het me moeilijk mijn planning te halen	1,9
Door de coronacrisis kan ik makkelijker vooruitwerken	2,5
Ik maak me zorgen dat ik minder geleerd heb door de coronacrisis	2,0
Ik maak me zorgen dat ik de leerstof niet meer kan inhalen	1,8
Ik krijg voldoende hulp van school om de leerstof in te halen	3,1
n	422

Getallen geven gemiddelden weer.

Schaal 1-4

*Gemiddelde over vier items (alpha = 0,74): Nu, in de coronacrisis... 'maak ik mijn schoolwerk minder goed', 'begrijp ik de leerstof minder goed', 'krijg ik minder verdiepingsstof', 'leer ik minder' (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

Tabel 5.7 geeft weer in hoeverre leerlingen verandering hebben ervaren in het contact met hun leerkracht over hun schoolresultaten. Driekwart van de leerlingen geeft aan evenveel contact te hebben met hun leerkrachten over hun schoolresultaten. Een tiende van de leerlingen geeft aan minder contact te hebben met hun leerkrachten en ruim 15% zegt meer contact te hebben met hun leerkracht over hun resultaten.

Tabel 5.7: So - Contact met leerkracht sinds de coronacrisis. 'Vergeleken met vóór de coronacrisis, heb ik nu...'

	Percentage gekozen
minder contact met mijn juf of meester over de resultaten die ik behaald heb	9,7
meer contact met mijn juf of meester over de resultaten die ik behaald heb	15,3
evenveel contact met mijn juf of meester over de resultaten die ik behaald heb	75,1
n	373

Getallen geven percentages weer.

5.2.2 Voortgezet Speciaal Onderwijs

Tabel 5.8 en Tabel 5.9 laten zien in welke mate leerlingen verandering ervaren in hun schoolprestaties sinds het begin van de coronacrisis en in welke mate zij zich hier zorgen over maken. Tabel 5.8 laat zien dat slechts 26,9% van de leerlingen zegt dat hun cijfers slechter zijn geworden, terwijl 20,7% zegt dat ze beter zijn geworden. Tabel 5.9 laat zien dat leerlingen weinig leerachterstand ervaren en zich hier ook weinig zorgen over maken. Daarnaast hebben leerlingen het gevoel dat ze makkelijker vooruit kunnen werken in de coronacrisis, en krijgen leerlingen voldoende hulp van school om een eventuele achterstand in te halen.

Tabel 5.8: Vso - Nu, in de coronacrisis zijn mijn cijfers

	Percentage gekozen
Slechter geworden	26,9
Beter geworden	20,7
Niet veranderd	52,3
n	791

Getallen geven percentages weer.

Tabel 5.9: Vso - Veranderingen in schoolprestaties sinds het begin van de coronacrisis

	Gemiddelde
Verminderde leeropbrengst in coronacrisis (schaalscore)*	2,3
Door de coronacrisis ben ik minder ver in de leerstof dan zou moeten	2,1
Door de coronacrisis lukt het me moeilijk mijn planning te halen	2,2
Door de coronacrisis kan ik makkelijker vooruitwerken	2,6
Ik maak me zorgen dat ik minder geleerd heb door de coronacrisis	2,1
Ik maak me zorgen dat ik de leerstof niet meer kan inhalen	2,0
Ik krijg voldoende hulp van school om de leerstof in te halen	3,0
n	791

Getallen geven gemiddelden weer.

Schaal 1-4

*Gemiddelde over vier items (alpha = 0,67): Nu, in de coronacrisis... 'maak ik mijn schoolwerk minder goed', 'begrijp ik de leerstof minder goed', 'krijg ik minder verdiepingsstof', 'leer ik minder' (helemaal niet mee eens t/m helemaal wel mee eens).

Tabel 5.10 geeft weer in hoeverre leerlingen verandering hebben ervaren in het contact met hun leerkracht over hun schoolresultaten. 18,5 heeft minder contact met hun leraren dan voor de coronacrisis, 11,6% heeft meer contact, en 69,9% heeft evenveel contact met hun leraren.

Tabel 5.10: Vso - Contact met leerkracht sinds de coronacrisis. 'Vergeleken met vóór de coronacrisis, heb ik nu...'

	Percentage gekozen
minder contact met mijn leraren over de resultaten die ik behaald heb	18,5
meer contact met mijn leraren over de resultaten die ik behaald heb	11,6
evenveel contact met mijn leraren over de resultaten die ik behaald heb	69,9
n	627

Getallen geven percentages weer.

Tabel 5.11 laat zien in welke mate leerlingen zich bewust zijn van een eventuele achterstand, en of ze weten wat ze moeten doen om dit in te halen. 158 leerlingen gaven aan dat de vraag of ze wisten bij welke vakken ze minder geleerd hadden niet op hen van toepassing was, en 145 deden dit bij de vraag over of zij wisten wat ze moesten doen om de lesstof in te halen.

Tabel 5.11: Vso - Achterstand

	Gemiddelde
Weet bij welke vakken ik minder geleerd heb	2,9
Weet wat ik moet doen om de leerstof in te halen	2,9
n	633

Getallen geven gemiddelden weer.
Schaal 1-4

5.3 Veranderingen in doorstroomkansen (allocatie) als gevolg van de coronacrisis sinds maart 2020

5.3.1 Speciaal Onderwijs

Tabel 5.12 en Tabel 5.13 laten zien in hoeverre leerlingen verwachtten dat de coronacrisis invloed heeft (gehad) op hun mogelijkheden om tussentijds uit te stromen naar het regulier onderwijs, of op hun schooladvies voor de middelbare school. Tabel 5.12 laat zien dat 8,3% aangeeft dat de kans om tussentijds uit te stromen naar het regulier onderwijs kleiner is geworden in de coronacrisis. 11,8% geeft aan dat dit voor hen juist groter is geworden. Voor 49,5% is de uitstroomkans niet veranderd, en 30,3% geeft aan dat tussentijdse uitstroom naar het regulier onderwijs niet op hen van toepassing is.

Tabel 5.12: So - Nu, in de coronacrisis is de mogelijkheid dat ik (tussentijds) naar het regulier onderwijs kan uitstromen

	Percentage gekozen
Kleiner geworden	8,3
Groter geworden	11,8
Niet veranderd	49,5
Niet op mij van toepassing	30,3
n	422

Getallen geven percentages weer.

Tabel 5.13 laat zien dat 9,2% van de so-leerlingen aangeeft dat hun schooladvies door de coronacrisis lager is geworden. Voor 17,3% is dit juist hoger geworden. Voor 73,5% is het schooladvies gelijk gebleven.

Tabel 5.13: So - Door de coronacrisis is mijn schooladvies

	Percentage gekozen
Lager	9,2
Hoger	17,3
Gelijk gebleven	73,5
n	422

Getallen geven percentages weer.

5.3.2 Voortgezet Speciaal Onderwijs

Tabel 5.14 laat zien in hoeverre leerlingen verwachten dat de coronacrisis invloed heeft op hun kans om over te gaan of te slagen. Slechts 11,4% geeft aan dat deze kans kleiner is geworden, terwijl 31,7% aangeeft dat dit voor hun juist groter is geworden. Voor 56,9% is de kans op blijven zitten of niet slagen niet veranderd. Verder blijkt dat leerlingen uit uitstroomprofiel vervolgonderwijs vaker zeggen dat de kans groter is geworden dan leerlingen uit het arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel.

Tabel 5.14: Vso - Door de coronacrisis is de kans dat ik blijf zitten of niet slaag voor het examen

	Totaal	Welk uitstroomprofiel heb je?	
		Arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel	Uitstroomprofiel vervolgonderwijs
Kleiner geworden	11,4	8,8	11,8
Groter geworden	31,7	22,8 <	33,2 >
Niet veranderd	56,9	68,4 >	54,9 <
n	791	114	677

Getallen geven percentages weer.

Tabel 5.15 laat zien in hoeverre leerlingen uit leerjaar 2 verwachtten dat de coronacrisis invloed heeft op hun mogelijkheden om tussentijds uit te stromen naar het regulier onderwijs. 14,4% geeft aan dat de kans om tussentijds uit te stromen naar het regulier onderwijs kleiner is geworden in de coronacrisis, 9,7% geeft aan dat dit voor hun juist groter is geworden, en voor 39,1% is de uitstroomkans niet veranderd. 36,8% geeft aan dat tussentijdse uitstroom naar het regulier onderwijs niet op hun van toepassing is.

Tabel 5.15: Vso - Nu, in de coronacrisis is de mogelijkheid dat ik (tussentijds) naar het regulier onderwijs kan uitstromen

	Percentage gekozen
Kleiner geworden	14,4
Groter geworden	9,7
Niet veranderd	39,1
Niet op mij van toepassing	36,8
n	402

Getallen geven percentages weer.

Tabel 5.16 en Tabel 5.17 laten zien dat vso-leerlingen in het uitstroomprofiel vervolgonderwijs en in het arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel vrijwel niet denken dat de coronacrisis van invloed is op hun keuzes voor de toekomst, en de kans dat zij daarin slagen.

Tabel 5.16: Vso uitstroomprofiel vervolgonderwijs - Ik denk dat de coronacrisis van invloed is op....

	Gemiddelde
Mijn keuze voor de vervolgopleiding	1,9
Mijn keuze voor de sector waarin ik later ga werken	1,8
Het schooladvies dat ik krijg voor vervolgonderwijs	2,0
Het niveau van mijn vervolgopleiding	2,0
Mijn keuze om verder te studeren of niet	1,9
n	303

Getallen geven gemiddelden weer.

Schaal 1-4

Tabel 5.17: Vso arbeidsmarktgericht uitstroomprofiel - Ik denk dat de coronacrisis van invloed is op....

	Gemiddelde
Mijn kans op een baan	2,1
Mijn keuze voor de sector waarin ik (later) ga werken	1,9
Het schooladvies dat ik krijg voor werk of mbo1	1,9
Mijn keuze om verder te studeren of niet	1,8
n	86

Getallen geven gemiddelden weer.
Schaal 1-4

Als leerlingen bij de vorige vraag aangaven "een beetje mee eens" of "helemaal mee eens" te zijn dat hun schooladvies veranderd was, dan werd ze ook gevraagd of dit lager of hoger was geworden. We gaan er hier vanuit dat iedereen die aangaf het er "helemaal niet mee eens" of "niet mee eens" te zijn dat hun advies veranderd was, een gelijk gebleven advies heeft ontvangen.

Tabel 5.18 laat zien dat 12,3% van de vso leerlingen aangeeft dat hun schooladvies door de coronacrisis hoger is geworden. Voor 20,1% is dit juist lager geworden. Voor 67,6% is het schooladvies gelijk gebleven. Er zijn geen significante verschillen tussen leerlingen in het arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel en het uitstroomprofiel vervolgonderwijs.

Tabel 5.18: Vso - Door de coronacrisis is mijn schooladvies

	Totaal	Welk uitstroomprofiel heb je?	
		Arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel	Uitstroomprofiel vervolgonderwijs
Hoger	12,3	12,8	12,2
Lager	20,1	15,1	21,5
Niet veranderd	67,6	72,1	66,3
n	389	86	303

Getallen geven percentages weer.
>/< = significant hoger/lager dan in de totale groep (p < .05).

Als leerlingen in Tabel 5.16 aangaven "een beetje mee eens" of "helemaal mee eens" te zijn dat het niveau van hun vervolgonderwijs veranderd was door corona werd hun ook gevraagd of dit hoger of lager is geworden. We gaan er hier vanuit dat iedereen die aangaf het er "helemaal niet mee eens" of "niet mee eens" te zijn dat hun advies veranderd was, geen verandering in het niveau van hun vervolgonderwijs ervaart. Tabel 5.19 laat zien dat 14,2% van de vso leerlingen in uitstroomprofiel vervolgonderwijs aangeeft dat het niveau van hun vervolgonderwijs door de coronacrisis hoger is geworden. Voor 19,5% is dit juist lager geworden. Voor 66,3% is dit gelijk gebleven.

Tabel 5.19: Vso uitstroomprofiel vervolgonderwijs - Door de coronacrisis ga ik naar een vervolopleiding van hoger/lager niveau

	Percentage gekozen
Hoger	14,2
Lager	19,5
Niet veranderd	66,3
n	303

Getallen geven percentages weer.

Als leerlingen in Tabel 5.16 of Tabel 5.17 aangaven "een beetje mee eens" of "helemaal mee eens" te zijn dat de coronacrisis van invloed is op hun keuze om verder te studeren of niet, werd hun ook gevraagd of ze er nu dan juist wel of niet voor kiezen om te studeren of naar het mbo te gaan. Tabel 5.20 laat zien dat 10,3% van de vso leerlingen aangeeft dat ze door de coronacrisis niet gaan studeren, terwijl ze dat eerst wel van plan waren. 17,2% geeft aan eerst niet te willen gaan studeren, maar dat door de coronacrisis juist wel te gaan doen. Voor 72,5% heeft de coronacrisis hun plannen om wel of niet te gaan studeren niet veranderd. Er zijn geen significante verschillen tussen leerlingen in het arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel en het uitstroomprofiel vervolgonderwijs.

Tabel 5.20: Vso - Door de coronacrisis kies ik ervoor juist wel/niet te gaan studeren/naar het mbo te gaan

	Totaal	Welk uitstroomprofiel heb je?	
		Arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel	Uitstroomprofiel vervolgonderwijs
Niet	10,3	12,8	9,6
Wel	17,2	14,0	18,2
Niet veranderd	72,5	73,3	72,3
n	389	86	303

Getallen geven percentages weer.

>/< = significant hoger/lager dan in de totale groep ($p < .05$).

Leerlingen uit uitstroomprofiel vervolgonderwijs is gevraagd of zij denken dat de coronacrisis van invloed is op een aantal aspecten rondom hun eindexamen. De gemiddelde scores zijn allemaal 2,5, wat exact de middelste waarde op de schaal 1:4 is.

Tabel 5.21: Vso uitstroomprofiel vervolgonderwijs - Ik denk dat de coronacrisis van invloed is op

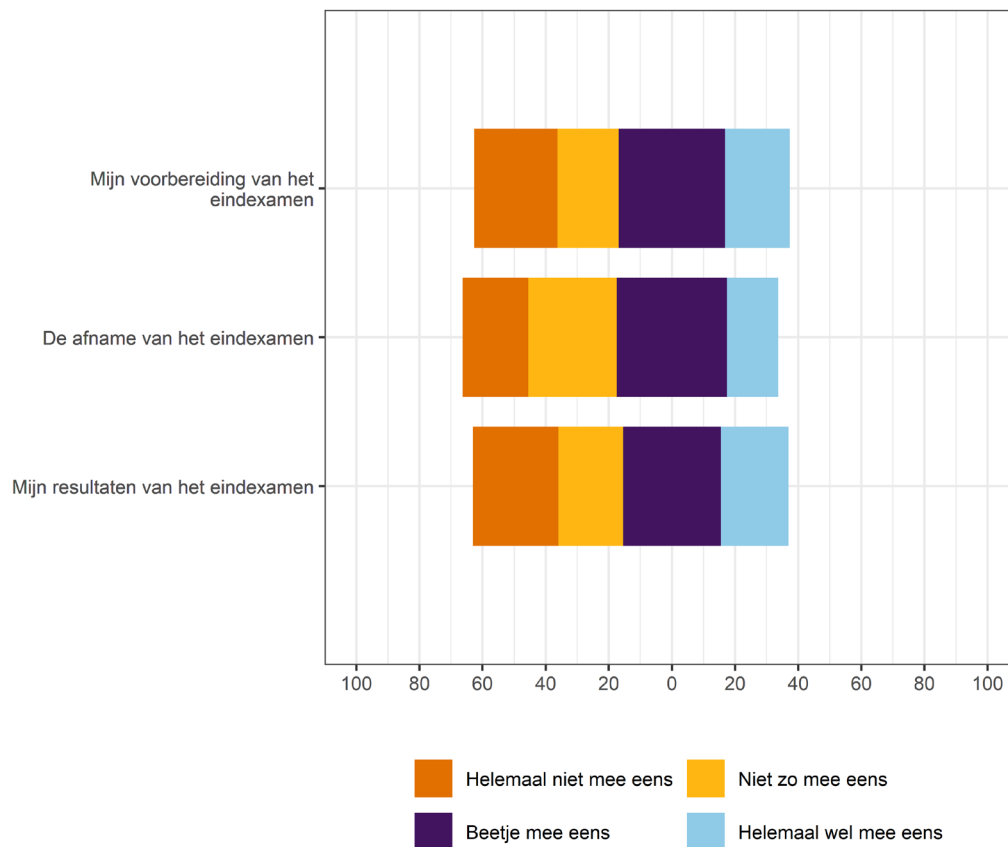
	Gemiddelde
Mijn voorbereiding van het eindexamen	2,5
De afname van het eindexamen	2,5
Mijn resultaten van het eindexamen	2,5
n	303

Getallen geven gemiddelden weer.

Schaal 1-4

Voor meer verdieping is gekeken wat de verdeling is van leerlingen op deze vraag. Figuur 5.1 laat zien dat leerlingen erg verdeeld hebben geantwoord op deze vragen. Sommige van de ondervraagde leerlingen vinden dus dat corona weinig of geen effect heeft gehad op hun eindexamen, terwijl anderen dit juist wel vinden.

Figuur 5.1: Vso uitstroomprofiel vervolgonderwijs - Ik denk dat de coronacrisis van invloed is op...

N = 303

Leerlingen uit het arbeidsmarktgerichte uitstroomprofiel is gevraagd of zij denken dat de coronacrisis van invloed is op een aantal aspecten rondom de afronding van hun opleiding. Ook hier wordt veel gemiddeld gescoord, maar we zien een uitzondering bij: Of ik certificaten kan behalen, waar het gemiddelde 1,9 is. Leerlingen zijn het er dus gemiddeld niet mee eens dat de coronacrisis van invloed is op of zij certificaten kunnen behalen.

Tabel 5.22: Vso arbeidsmarktgericht uitstroomprofiel - Ik denk dat de coronacrisis van invloed is op

	Gemiddelde
Of ik certificaten kan behalen	1,9
Mijn keuze voor stageplekken	2,4
Mijn stagetijd	2,5
Hoe goed ik mij kan voorbereiden op de arbeidsmarkt of het mbo	2,4
n	86

Getallen geven gemiddelden weer.
Schaal 1-4

5.4 Maatregelen die de school volgens de leerlingen heeft genomen sinds maart 2020 om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij hun onderwijsbehoeften en ontwikkeling

5.4.1 Speciaal Onderwijs

Tabel 5.23 laat zien welke maatregelen scholen volgens de leerlingen hebben genomen om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij hun onderwijsbehoeften en ontwikkeling. Maatregelen die het vaakst worden genoemd zijn het beschikbaar stellen van een laptop of tablet als dat nodig is, goede digitale lessen, meer tijd voor toetsen, extra materiaal om te oefenen met leerstof, welke elk door meer dan veertig procent van de leerlingen werden aangevinkt.

Tabel 5.23: So - Maatregelen die de school volgens leerlingen heeft genomen om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij onderwijsbehoeften en ontwikkeling

	Percentage gekozen
Huiswerk	35,1
Extra individuele begeleiding	29,8
Extra lessen tijdens de vakantieperiode(s)	5,6
Goede digitale lessen	48,3
Een laptop of tablet als dat nodig is	50,7
Extra materialen om te oefenen met leerstof	41,6
Meer tijd voor toetsen	42,6
Mijn school doet nog iets anders namelijk,	19,8
Geen van bovenstaande opties	17,4
n	373

Getallen geven percentages weer.

Leerlingen geven hun school gemiddeld een 7,8 voor het onderwijs sinds de coronacrisis.

Tabel 5.24: So - Rapportcijfer voor het onderwijs sinds de coronacrisis

	Gemiddelde
Welk rapportcijfer geef jij de school voor de lessen het afgelopen jaar in de coronacrisis? Vul een geheel getal in tussen 0 en 10.	7,8
n	373

Getallen geven gemiddelden weer.
Schaal 1-10

5.4.2 Voortgezet Speciaal Onderwijs

Tabel 5.25 laat zien welke maatregelen scholen volgens de leerlingen hebben genomen om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij hun onderwijsbehoeften en ontwikkeling. Maatregelen die het vaakst worden genoemd zijn het beschikbaar stellen van een laptop of tablet als dat nodig is, goede digitale lessen, meer tijd voor toetsen, extra materiaal om te oefenen met leerstof, welke elk door meer dan veertig procent van de leerlingen werden aangevinkt.

Tabel 5.25: Vso - Maatregelen die de school volgens leerlingen heeft genomen om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij onderwijsbehoeften en ontwikkeling

	Percentage gekozen
Bijlessen organiseren	11,8
Huiswerkbegeleiding bieden	12,8
Extra lessen geven tijdens de vakantieperiode(s)	4,5
Zorgen voor een goede digitale lesomgeving	46,3
Zorgen voor een laptop of tablet als dat nodig is	54,7
Extra materialen bieden om te oefenen met leerstof	30,0
Meer tijd geven voor toetsen	40,4
Alternatieve stagemogelijkheden bieden	9,7
Extra examentraining bieden	15,0
Mijn school doet nog iets anders namelijk,	6,4
Geen van bovenstaande opties	20,7
n	627

Getallen geven percentages weer.

Leerlingen geven hun school gemiddeld een 6,8 voor het onderwijs sinds de coronacrisis.

Tabel 5.26: Vso - Rapportcijfer voor het onderwijs sinds de coronacrisis

	Gemiddelde
Welk rapportcijfer geef jij de school voor de lessen het afgelopen jaar in de coronacrisis? Vul een geheel getal in tussen 0 en 10.	6,8
n	627

Getallen geven gemiddelden weer.

Schaal 1-10

5.5 Effectiviteit maatregelen volgens leerlingen

5.5.1 Speciaal Onderwijs

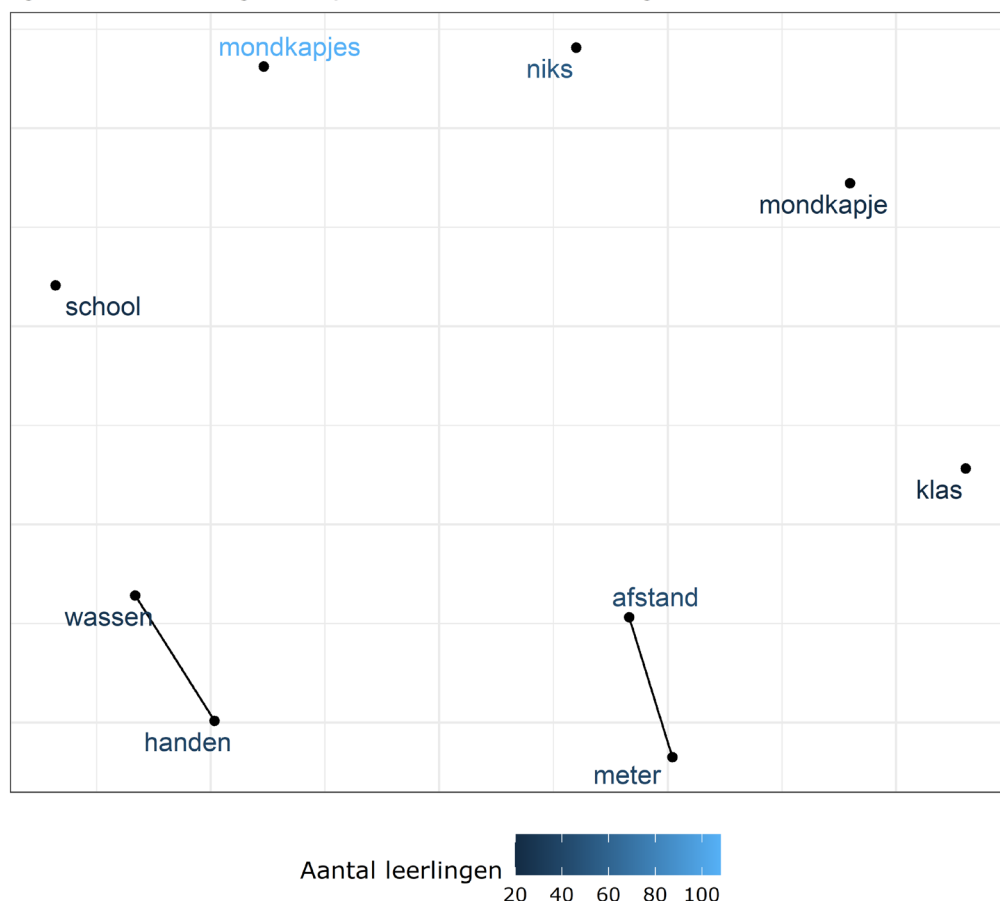
We hebben leerlingen gevraagd om maximaal drie dingen te noemen die door de coronacrisis in het onderwijs op hun school anders geworden zijn en waarvan ze hopen dat dit weer verdwijnt. 87,9% van de leerlingen heeft hier minstens één ding genoemd. Tabel 5.27 en Figuur 5.2 hieronder laat zien welke thema's het meest genoemd werden (>20 leerlingen). Hieruit blijkt dat leerlingen vooral het dragen van mondkapjes, het afstand houden, en het handen wassen als vervelend hebben ervaren. Er zijn ook relatief veel leerlingen, 14,3%, die aangeven dat ze niks als vervelend hebben ervaren.

Tabel 5.27: So - Noem maximaal drie dingen die door de coronacrisis in het onderwijs op jouw school anders geworden zijn en waarvan je hoopt dat ze weer verdwijnen

	Aantal leerlingen genoemd
mondkapjes	108
niks	53
afstand	43
meter	39
handen	37
wassen	28
school	24
mondkapje	23
klas	20

Alleen woorden die door minstens 20 leerlingen genoemd zijn worden getoond

Figuur 5.2: So - Noem maximaal drie dingen die door de coronacrisis in het onderwijs op jouw school anders geworden zijn en waarvan je hoopt dat ze weer verdwijnen

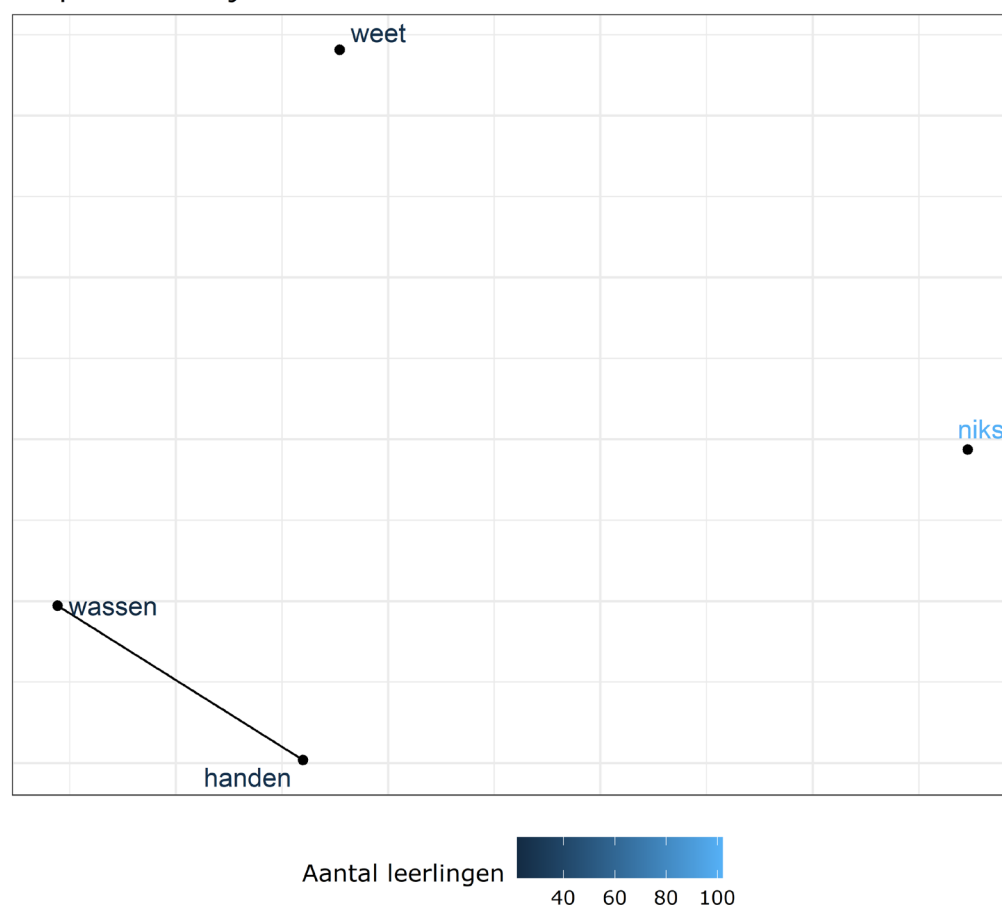
Ook is leerlingen gevraagd om maximaal drie dingen te noemen die door de coronacrisis in het onderwijs op hun school anders geworden zijn en die zouden mogen blijven. 73,9% van de leerlingen heeft hier minstens één ding genoemd. Tabel 5.28 en Figuur 5.3 hieronder laten zien welke thema's het meest genoemd werden (>20 leerlingen). De meeste leerlingen zeggen dat er niks is dat ze willen behouden. Een aantal leerlingen noemen het wassen van handen als iets dat ze willen behouden.

Tabel 5.28: So - Noem ook maximaal drie dingen die door de coronacrisis op jouw school anders geworden zijn en waarvan je hoopt dat ze blijven bestaan

	Aantal leerlingen genoemd
niks	102
handen	27
weet	26
wassen	22

Alleen woorden die door minstens 20 leerlingen genoemd zijn worden getoond

Figuur 5.3: So - Noem ook maximaal drie dingen die door de coronacrisis op jouw school anders geworden zijn en waarvan je hoopt dat ze blijven bestaan.

5.5.2 Voortgezet Speciaal Onderwijs

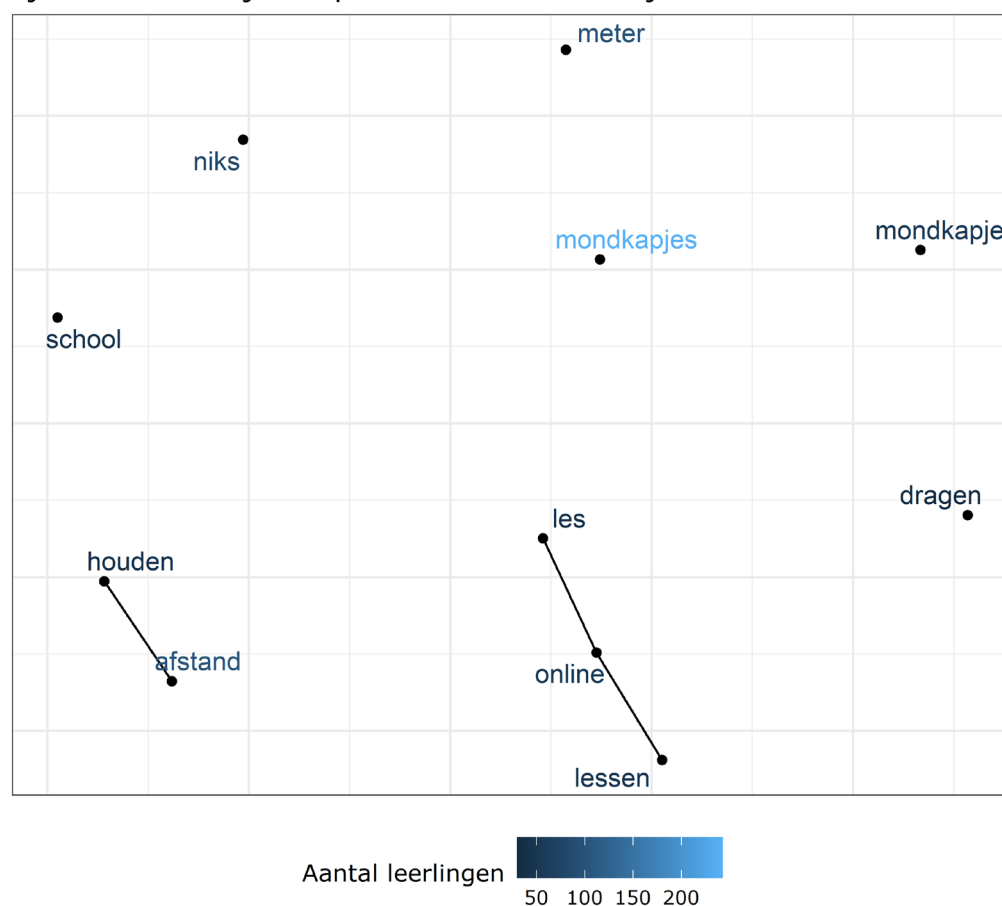
We hebben leerlingen gevraagd om maximaal drie dingen te noemen die door de coronacrisis in het onderwijs op hun school anders geworden zijn en waarvan ze hopen dat dit weer verdwijnt. 82,3% van de leerlingen heeft hier minstens één ding genoemd. Tabel 5.29 en Figuur 5.4 hieronder laat zien welke thema's het meest genoemd werden (>40 leerlingen). Hieruit blijkt dat leerlingen vooral het dragen van mondkapjes, het afstand houden, en de online lessen als vervelend hebben ervaren. Er zijn ook relatief veel leerlingen, 12,1%, die aangeven dat ze niks als vervelend hebben ervaren.

Tabel 5.29: Vso - Noem maximaal drie dingen die door de coronacrisis in het onderwijs op jouw school anders geworden zijn en waarvan je hoopt dat ze weer verdwijnen

	Aantal leerlingen genoemd
mondkapjes	243
afstand	102
meter	96
niks	79
mondkapje	52
online	52
lessen	47
houden	42
school	42
les	40

Alleen woorden die door minstens 40 leerlingen genoemd zijn worden getoond

Figuur 5.4: Vso - Noem maximaal drie dingen die door de coronacrisis in het onderwijs op jouw school anders geworden zijn en waarvan je hoopt dat ze weer verdwijnen

Ook is leerlingen gevraagd om maximaal drie dingen te noemen die door de coronacrisis in het onderwijs op hun school anders geworden zijn en die zouden mogen blijven. 72,9% van de leerlingen heeft hier minstens één ding genoemd. Tabel 5.30 en Figuur 5.5 hieronder laten zien welke thema's het meest genoemd werden (>40 leerlingen). De meeste leerlingen zeggen dat er niks is dat ze willen behouden. Een aantal leerlingen, 8,7%, zouden de online lessen willen behouden.

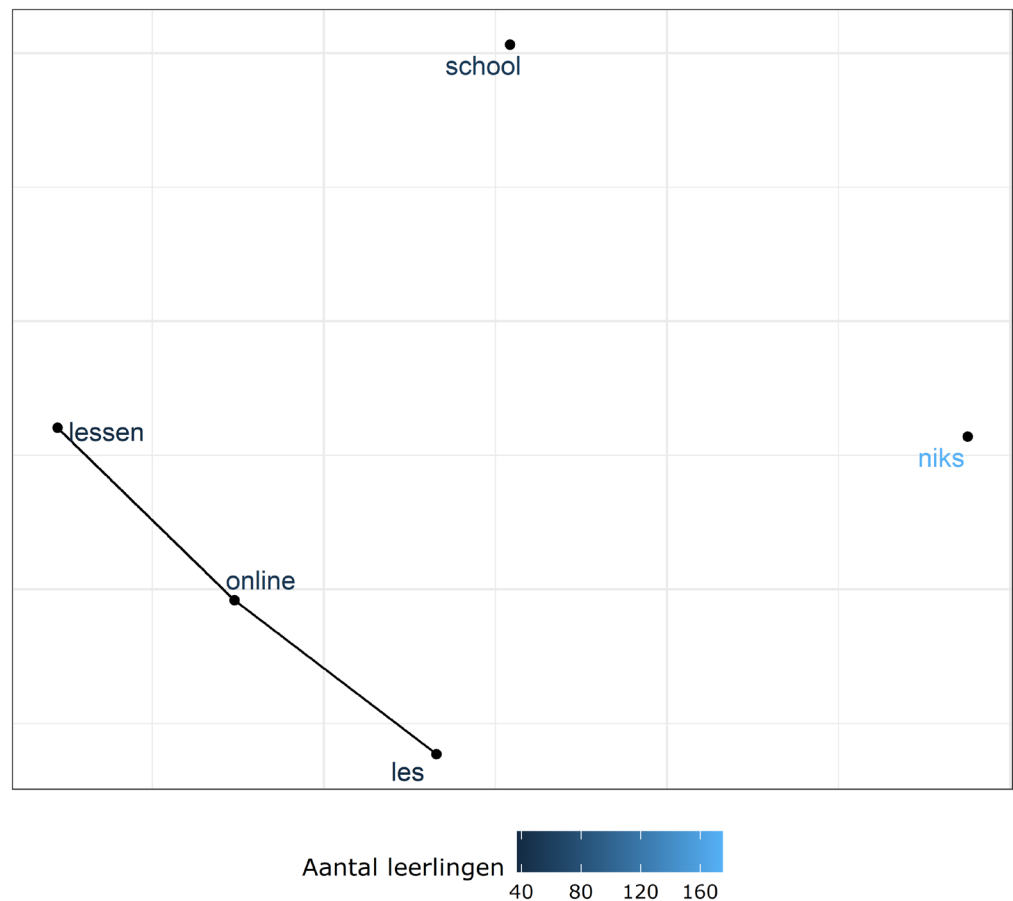
Het is dus opvallend dat er zowel leerlingen zijn die de online lessen willen behouden, als leerlingen die hopen dat de online lessen weer weg zullen gaan.

Tabel 5.30: Vso - Noem ook maximaal drie dingen die door de coronacrisis op jouw school anders geworden zijn en waarvan je hoopt dat ze blijven bestaan

	Aantal leerlingen genoemd
niks	175
school	54
online	50

Alleen woorden die door minstens 40 leerlingen genoemd zijn worden getoond

Figuur 5.5: Vso - Noem ook maximaal drie dingen die door de coronacrisis op jouw school anders geworden zijn en waarvan je hoopt dat ze blijven bestaan.

6 Resultaten schoolniveau

6.1 Zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte

6.1.1 Speciaal Onderwijs

Aan schoolleiders en cvb-leden is gevraagd hoe zij zicht hebben op de gevolgen van de coronacrisis voor de brede ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen.

Tabel 6.1: So schoolleiding - Hoe hebben directie/cvb zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de brede ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen?

	Cognitieve ontwikkeling	Ontwikkeling leer-voorwaarden	Sociale/ Emotionele ontwikkeling	Maatschappelijke ontwikkeling (burgerschap)	Welbevinden
Geen	0,0	0,0	0,0	32,3	3,2
Evaluaties ontwikkelings-perspectieven	83,9	74,2	83,9	35,5	64,5
Inzage in resultaten uit leerlingvolgsysteem	80,6	54,8	61,3	32,3	45,2
Groepsbesprekingen	83,9	77,4	74,2	45,2	74,2
Leerlingbesprekingen	77,4	67,7	67,7	45,2	64,5
Cvb-bespreking	80,6	74,2	71,0	32,3	77,4
Lesbezoeken van directie	16,1	16,1	19,4	12,9	16,1
Lesbezoeken van cvb	29,0	29,0	32,3	19,4	29,0
Overleg met alle teamleden	32,3	35,5	29,0	25,8	29,0
Bouwoverleg	22,6	12,9	12,9	9,7	12,9
Extra voor corona ingelast overleg	12,9	9,7	9,7	6,5	12,9
Resultaten uit veiligheidsmonitor	12,9	16,1	51,6	16,1	64,5
Tevredenheidonderzoeken	19,4	22,6	48,4	16,1	54,8
Gesprekken met ouders	67,7	71,0	80,6	35,5	83,9
n	31	31	31	31	31

Getallen geven percentages weer.

Ook aan leraren is gevraagd hoe zij zicht hebben op de gevolgen van de coronacrisis voor de brede ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen.

Tabel 6.2: So leraren - Hoe hebben leraren zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de brede ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen?

	Cognitieve ontwikkeling	Ontwikkeling leer-voorwaarden	Sociale/ Emotionele ontwikkeling	Maatschappelijke ontwikkeling (burgerschap)	Welbevinden
Geen	2,6	6,5	2,6	32,5	2,6
Resultaten methode onafhankelijke toetsen	75,3	22,1	40,3	10,4	31,2
Resultaten methode gebonden toetsen	76,6	19,5	20,8	10,4	10,4
Resultaten zelf ontwikkelde toetsen	10,4	6,5	9,1	10,4	11,7
Werk in de werkboeken	50,6	15,6	9,1	11,7	7,8
Resultaten op online oefensystemen	50,6	15,6	11,7	13,0	7,8
Volbrachte taken/portfolio's	23,4	14,3	10,4	9,1	7,8
Gesprekken met leerlingen over de volbrachte taken	42,9	42,9	24,7	18,2	28,6
Diagnostische gesprekken	28,6	19,5	23,4	18,2	27,3
Observaties	66,2	81,8	85,7	49,4	84,4
Specialistisch onderzoek van cvb	31,2	16,9	31,2	7,8	28,6
Specialistisch onderzoek van externe deskundigen	23,4	22,1	27,3	6,5	26,0
Gesprekken met ouders	61,0	55,8	74,0	36,4	83,1
Anders, nl	10,4	15,6	20,8	11,7	14,3
n	77	77	77	77	77

Getallen geven percentages weer.

In Tabel 6.3 is te zien hoe de directie het zicht op de gevolgen van de coronacrisis deelt met de directie, volgens de schoolleiding.

Tabel 6.3: So schoolleiding - Op welke wijze en met welke frequentie deelt de directie het zicht op de gevolgen van de coronacrisis met het bestuur?

	Percentage gekozen
De directie deelt hierover geen informatie met het bestuur	0,0
Incidenteel, op initiatief van het bestuur	9,7
Incidenteel, op initiatief van de directie	16,1
Met periodieke rapportage aan bestuur	48,4
In periodiek overleg met het bestuur	45,2
Met periodiek ingevuld monitor instrument	22,6
Via periodiek gesprek met algemene directie of andere tussenschakel	51,6
Anders, nl	32,3
n	31

Getallen geven percentages weer.

Zowel de schoolleiding als docenten is gevraagd naar leerlingen die als gevolg van corona zich niet meer conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelen, dit is te

zien in Tabel 6.4 en Tabel 6.5. In Tabel 6.4 is te zien dat ruim 40% van de schoolleiders aangeven dat in (vrijwel) geen enkele groep er leerlingen zijn die zich op dit moment als gevolg van corona niet volgens hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelen. Een kwart van de schoolleiders geeft aan dat dit in enkele groepen voorkomt, en bijna 30 procent geeft aan dat dit in vrijwel alle groepen voorkomt.

Tabel 6.4: So schoolleiding - Zijn er leerlingen die zich op dit moment als gevolg van corona niet conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelen?

	Percentage gekozen
In vrijwel alle groepen	29,0
In enkele groepen	25,8
In (vrijwel) geen enkele groep	41,9
Niet bekend	3,2
n	31

Getallen geven percentages weer.

Tabel 6.5 laat zien hoe docenten denken over de vraag of leerlingen zich op dit moment als gevolg van corona niet in alle opzichten conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelen.

Tabel 6.5: So leraren - In welke mate ontwikkelen de leerlingen zich op dit moment als gevolg van corona niet in alle opzichten conform hun ontwikkelingsperspectief?

	Percentage gekozen
Weten de leraren niet	16,2
0-25%	70,3
25-50%	6,8
50-75%	4,1
75-100%	2,7
n	74

Getallen geven percentages weer.

De schoolleiding is gevraagd op welke aspecten zij als gevolg van corona risico's zien voor de ontwikkeling van leerlingen conform hun ontwikkelingsperspectief, en hoe zij die risico's inschatten. De antwoorden zijn te zien in Tabel 6.6

Tabel 6.6: So schoolleiding - Op welke aspecten ziet de school als gevolg van corona risico's voor de ontwikkeling van leerlingen conform hun ontwikkelingsperspectief en hoe schat de school de risico's in?

	Cognitieve ontwikkeling	Ontwikkeling leervoorwaarde n	Sociaal-emotionele ontwikkeling	Maatschappelijke ontwikkeling (burgerschap)
Geen risico's	22,6	12,9	9,7	13,8
Klein risico	51,6	45,2	25,8	27,6
Tamelijk groot risico	16,1	32,3	35,5	44,8
Groot risico	9,7	9,7	29,0	10,3
Zeer groot risico	0,0	0,0	0,0	3,4
n	31	31	31	29

Getallen geven percentages weer.

Ook aan docenten is gevraagd welke risico's zij zien, de resultaten staan in Tabel 6.7

Tabel 6.7: So leraren - Op welke aspecten zien de leraren als gevolg van corona risico's voor de ontwikkeling van leerlingen conform hun ontwikkelingsperspectief en hoe schatten de leraren de risico's in?

	Cognitieve ontwikkeling	Ontwikkeling leervoorwaarden	Sociaal-emotionele ontwikkeling	Maatschappelijke ontwikkeling (burgerschap)
Geen risico's	27,1	19,7	29,2	28,6
Klein risico	57,1	36,6	38,9	38,1
Tamelijk groot risico	7,1	23,9	19,4	20,6
Groot risico	7,1	18,3	11,1	11,1
Zeer groot risico	1,4	1,4	1,4	1,6
n	70	71	72	63

Getallen geven percentages weer.

Aan leraren is gevraagd indien er leerlingen zijn die zich sinds de coronacrisis boven verwachting ontwikkelen, wat dan volgens hen daar de verklaring voor is. De meest genoemde verklaring is dat er minder prikkels waren in de periode van afstandsonderwijs, gevolgd door een toegenomen betrokkenheid van ouders/verzorgenden.

Tabel 6.8: So leraren - Als er leerlingen zijn die zich sinds de coronacrisis boven verwachting ontwikkelen, welke verklaringen geven de leraren dan hiervoor?

	Percentage gekozen
Geen verklaring	8,5
Betrokkenheid ouders/verzorgenden bij onderwijs kind is toegenomen	59,2
Motivatatie leerling is toegenomen	14,1
Extra aandacht vanwege corona werkt stimulerend	19,7
Rendement afstandsonderwijs bij (gedeeltelijk) geoorloofd thuiszitten	7,0
Meer concentratie in periode van afstandsonderwijs	29,6
Minder prikkels in periode van afstandsonderwijs	63,4
Zelfstandigheid in periode van afstandsonderwijs toegenomen	25,4
Anders, nl	18,3
n	71

Getallen geven percentages weer.

De schoolleiding is gevraagd op welke onderdelen van cognitieve ontwikkeling zij de meeste risico's zien. Meerdere antwoorden konden worden aangegeven. Het meest genoemd is 'lezen', door 2/3 van de schoolleiders, maar ook taal en rekenen werden door 38,7 en 35,5 schoolleiders genoemd.

Tabel 6.9: So schoolleiding - Op welke onderdelen van de cognitieve ontwikkeling ziet de school risico's dat leerlingen zich als gevolg van corona beneden verwachting ontwikkelen?

	Percentage gekozen
Op geen enkele onderdeel	16,1
Taal	38,7
Lezen	67,7
Rekenen	35,5
Wereldoriëntatie	22,6
Anders, nl	22,6
n	31

Getallen geven percentages weer.

Schoolleiders is ook gevraagd op welke onderdelen van ontwikkeling leervoorwaarden de school risico's ziet dat leerlingen zich als gevolg van corona beneden verwachting ontwikkelen. Taakgericht werken werd het meest genoemd, gevolgd door concentreren, gemotiveerd werken, en zelfstandig werken.

Tabel 6.10: So schoolleiding - Op welke onderdelen van ontwikkeling leervoorwaarden ziet de school risico's dat leerlingen zich als gevolg van corona beneden verwachting ontwikkelen?

	Percentage gekozen
Op geen enkele onderdeel	22,6
Plannen	32,3
Zelfstandig werken	41,9
Taakgericht werken	48,4
Op tempo werken	25,8
Doorzetten	25,8
Concentreren	45,2
Gemotiveerd werken	45,2
Anders, nl	22,6
n	31

Getallen geven percentages weer.

Zowel de schoolleiding als docenten is gevraagd naar zorgen over het welbevinden van leerlingen. Tabel 6.11 laat zien dat een kwart van de schoolleiders geen zorgen hebben, de helft heeft zorgen bij enkele leerlingen, en het overige kwart heeft zorgen bij meer leerlingen.

Tabel 6.11: So schoolleiding - In welke mate zijn er door corona zorgen voor het welbevinden van de leerlingen?

	Percentage gekozen
Geen zorgen	25,8
Zorgen bij enkele leerlingen	51,6
Zorgen bij ongeveer een kwart van de leerlingen	12,9
Zorgen bij ongeveer de helft van de leerlingen	3,2
Zorgen bij ongeveer drie kwart van de leerlingen	6,5
Zorgen bij vrijwel alle leerlingen	0,0
Onbekend	0,0
n	31

Getallen geven percentages weer.

Aan docenten is gevraagd bij welk deel van de leerlingen zij zorgen hebben over het welbevinden. Tabel 6.12 laat zien dat 28,8% van de leraren geen zorgen heeft,

58,9% heeft zorgen bij enkele leerlingen, en 12,3% heeft zorgen bij meer leerlingen.

Tabel 6.12: So leraren - In welke mate hebben leraren door corona zorgen voor het welbevinden van de leerlingen?

	Percentage gekozen
Geen zorgen	28,8
Weten de leraren niet	0,0
Zorgen bij enkele leerlingen	58,9
Zorgen bij ongeveer een kwart van de leerlingen	2,7
Zorgen bij ongeveer de helft van de leerlingen	4,1
Zorgen bij meer dan de helft van de leerlingen	5,5
Zorgen bij vrijwel alle leerlingen	0,0
n	73

Getallen geven percentages weer.

6.1.2 Voortgezet Speciaal Onderwijs

Aan schoolleiders is gevraagd hoe zij of het cvb zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de brede ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen hebben.

Tabel 6.13: Vso schoolleiding - Hoe hebben directie/cvb zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de brede ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen?

	Cognitieve ontwikkeling	Praktijkvorming/ stage	Sociale/ Emotionele ontwikkeling	Maatschappelijke ontwikkeling (burgerschap)	Welbevinden
Geen	3,3	10,0	3,3	23,3	3,3
Evaluaties ontwikkelingsperspectieven	86,7	76,7	83,3	63,3	73,3
Inzage in resultaten uit leerlingvolgsysteem	73,3	46,7	53,3	30,0	40,0
Groepsbesprekingen	73,3	53,3	66,7	43,3	63,3
Leerlingbesprekingen	76,7	63,3	80,0	53,3	73,3
Cvb-bespreking	50,0	40,0	43,3	36,7	43,3
Lesbezoeken van directie	10,0	3,3	6,7	0,0	6,7
Lesbezoeken van cvb	26,7	10,0	23,3	13,3	23,3
Overleg met alle teamleden	43,3	43,3	40,0	33,3	43,3
Bouwoverleg	23,3	23,3	23,3	23,3	23,3
Extra voor corona ingelast overleg	16,7	13,3	23,3	16,7	23,3
Resultaten uit veiligheidsmonitor	30,0	26,7	53,3	26,7	56,7
Tevredenheidonderzoeken	30,0	26,7	40,0	26,7	60,0
Gesprekken met ouders	66,7	56,7	73,3	50,0	90,0
n	30	30	30	30	30

Getallen geven percentages weer.

Ook aan leraren is gevraagd hoe zij zicht hebben op de gevolgen van de coronacrisis voor de brede ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen.

Tabel 6.14: Vso leraren - Hoe hebben leraren zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de brede ontwikkeling en het welbevinden van leerlingen?

	Cognitieve ontwikkeling	Praktijkvorming/ stage	Sociale/ Emotionele ontwikkeling	Maatschappelijke ontwikkeling (burgerschap)	Welbevinden
Geen	4,2	20,8	16,7	35,4	8,3
Resultaten methode onafhankelijke toetsen	72,9	16,7	35,4	18,8	18,8
Resultaten methode gebonden toetsen	87,5	20,8	18,8	18,8	14,6
Resultaten zelf ontwikkelde toetsen	16,7	14,6	16,7	8,3	12,5
Resultaten proeftoetsen voor examens	25,0	14,6	2,1	2,1	0,0
Werk in de werkboeken	41,7	12,5	10,4	12,5	0,0
Resultaten op online oefensystemen	41,7	6,2	4,2	4,2	0,0
Volbrachte taken/portfolio's	22,9	33,3	12,5	16,7	6,2
Gesprekken met leerlingen over de volbrachte taken	66,7	43,8	47,9	35,4	43,8
Diagnostische gesprekken	31,2	20,8	35,4	20,8	39,6
Observaties	37,5	41,7	60,4	35,4	68,8
Specialistisch onderzoek van cvb	12,5	2,1	27,1	0,0	18,8
Specialistisch onderzoek van externe deskundigen	4,2	2,1	16,7	0,0	14,6
Gesprekken met ouders	62,5	39,6	70,8	45,8	77,1
n	48	48	48	48	48

Getallen geven percentages weer.

In Tabel 6.15 is te zien hoe de directie het zicht op de gevolgen van de coronacrisis deelt met de directie, volgens de schoolleiding.

Tabel 6.15: Vso schoolleiding - Op welke wijze en met welke frequentie deelt de directie het zicht op de gevolgen van de coronacrisis met het bestuur?

	Percentage gekozen
De directie deelt hierover geen informatie met het bestuur	0,0
Incidenteel, op initiatief van het bestuur	13,8
Incidenteel, op initiatief van de directie	17,2
Met periodieke rapportage aan bestuur	34,5
In periodiek overleg met het bestuur	62,1
Met periodiek ingevuld monitor instrument	31,0
Via periodiek gesprek met algemene directie of andere tussenschakel	34,5
Anders, nl	24,1
n	29

Getallen geven percentages weer.

Zowel de schoolleiding als docenten is gevraagd naar leerlingen die als gevolg van corona zich niet meer conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelen, dit is te zien in Tabel 6.16 en Tabel 6.17. In Tabel 6.16 is te zien dat ruim 40% van de schoolleiders aangeven dat in enkele groepen er leerlingen zijn die zich op dit moment als gevolg van corona niet volgens hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelen. 28 procent geeft aan dat dit in vrijwel alle groepen voorkomt, en 24 procent dat dit in vrijwel geen enkele groep voorkomt.

Tabel 6.16: Vso schoolleiding - Zijn er leerlingen die zich op dit moment als gevolg van corona niet conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelen?

	Percentage gekozen
In vrijwel alle groepen	27,6
In enkele groepen	44,8
In (vrijwel) geen enkele groep	24,1
Niet bekend	3,4
n	29

Getallen geven percentages weer.

Tabel 6.17 laat zien hoe docenten denken over de vraag of leerlingen zich op dit moment als gevolg van corona niet in alle opzichten conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelen.

Tabel 6.17: Vso leraren - In welke mate ontwikkelen de leerlingen zich op dit moment als gevolg van corona niet in alle opzichten conform hun ontwikkelingsperspectief?

	Percentage gekozen
Weten de leraren niet	14,9
0-25%	74,5
25-50%	6,4
50-75%	4,3
75-100%	0,0
n	47

Getallen geven percentages weer.

De schoolleiding is gevraagd op welke aspecten zij als gevolg van corona risico's zien voor de ontwikkeling van leerlingen conform hun ontwikkelingsperspectief, en hoe zij die risico's inschatten. De antwoorden zijn te zien in Tabel 6.18

Tabel 6.18: Vso schoolleiding - Op welke aspecten ziet de school als gevolg van corona risico's voor de ontwikkeling van leerlingen conform hun ontwikkelingsperspectief en hoe schat de school de risico's in?

	Cognitieve ontwikkeling	Ontwikkeling leervoorwaarden	Sociaal-emotionele ontwikkeling	Maatschappelijke ontwikkeling (burgerschap)
Geen risico's	32,1	16,0	3,4	3,6
Klein risico	57,1	36,0	31,0	46,4
Tamelijk groot risico	7,1	36,0	37,9	25,0
Groot risico	3,6	4,0	13,8	14,3
Zeer groot risico	0,0	8,0	13,8	10,7
n	28	25	29	28

Getallen geven percentages weer.

Ook aan docenten is gevraagd welke risico's zij zien, de resultaten staan in Tabel 6.19

Tabel 6.19: Vso leraren - Op welke aspecten zien de leraren als gevolg van corona risico's voor de ontwikkeling van leerlingen conform hun ontwikkelingsperspectief en hoe schatten de leraren de risico's in?

	Cognitieve ontwikkeling	Ontwikkeling leervoorwaarden	Sociaal-emotionele ontwikkeling	Maatschappelijke ontwikkeling (burgerschap)
Geen risico's	46,8	6,5	27,3	15,6
Klein risico	48,9	39,1	36,4	35,6
Tamelijk groot risico	4,3	32,6	20,5	28,9
Groot risico	0,0	19,6	15,9	15,6
Zeer groot risico	0,0	2,2	0,0	4,4
n	47	46	44	45

Getallen geven percentages weer.

Aan leraren is gevraagd indien er leerlingen zijn die zich sinds de coronacrisis boven verwachting ontwikkelen, wat dan volgens hen daar de verklaring voor is. De meest genoemde verklaring is dat er minder prikkels waren in de periode van afstandsonderwijs, gevolgd door een toegenomen betrokkenheid van ouders/verzorgenden.

Tabel 6.20: Vso leraren - Als er leerlingen zijn die zich sinds de coronacrisis boven verwachting ontwikkelen, welke verklaringen geven de leraren dan hiervoor?

	Percentage gekozen
Geen verklaring	0,0
Betrokkenheid ouders/verzorgenden bij onderwijs kind is toegenomen	34,0
Motivatie leerling is toegenomen	29,8
Extra aandacht vanwege corona werkt stimulerend	25,5
Rendement afstandsonderwijs bij (gedeeltelijk) geoorloofd thuiszitten	12,8
Meer concentratie in periode van afstandsonderwijs	48,9
Minder prikkels in periode van afstandsonderwijs	83,0
Zelfstandigheid in periode van afstandsonderwijs toegenomen	34,0
Anders, nl	25,5
n	47

Getallen geven percentages weer.

De schoolleiding is gevraagd op welke onderdelen van cognitieve ontwikkeling zij de meeste risico's zien. Meerdere antwoorden konden worden aangegeven. Het meest genoemd is 'Nederlandse taal', door 32,1 van de schoolleiders. Ook rekenen/wiskunde werd vaak genoemd, door 25 procent van de schoolleiders.

Tabel 6.21: Vso schoolleiding - Op welke onderdelen van de cognitieve ontwikkeling ziet de school risico's dat leerlingen zich als gevolg van corona beneden verwachting ontwikkelen?

	Percentage gekozen
Op geen enkele onderdeel	17,9
Nederlandse taal	32,1
Moderne vreemde talen	17,9
Rekenen/wiskunde	25,0
Zaakvakken	14,3

Tabel 6.21: Vso schoolleiding - Op welke onderdelen van de cognitieve ontwikkeling ziet de school risico's dat leerlingen zich als gevolg van corona beneden verwachting ontwikkelen?

Examentraining	10,7
Anders, nl	42,9
n	28

Getallen geven percentages weer.

Schoolleiders is ook gevraagd op welke onderdelen van praktijkvorming/stage de school risico's ziet dat leerlingen zich als gevolg van corona beneden verwachting ontwikkelen. Ontwikkeling werknemersvaardigheden op school werd het vaakst genoemd, gevolgd door ontwikkeling arbeidsvaardigheden op school en individuele externe stages.

Tabel 6.22: Vso schoolleiding - Op welke onderdelen van praktijkvorming/stage ziet de school risico's dat leerlingen zich als gevolg van corona beneden verwachting ontwikkelen?

	Percentage gekozen
Op geen enkele onderdeel	20,7
Ontwikkeling arbeidsvaardigheden op school	41,4
Ontwikkeling werknemersvaardigheden op school	48,3
Interne stages	13,8
Externe groepsstages	13,8
Individuele externe stages	37,9
Voorbereiding op certificering	6,9
Voorbereiding op proeve van bekwaamheid	10,3
Anders, nl	41,4
n	29

Getallen geven percentages weer.

Zowel de schoolleiding als docenten is gevraagd naar zorgen over het welbevinden van leerlingen. Tabel 6.23 laat zien dat alle schoolleiders zorgen hebben. 44,8% geeft aan zorgen te hebben bij enkele leerlingen, 27,6% heeft zorgen bij ongeveer een kwart van de leerlingen, en 13,8% heeft zorgen bij ongeveer de helft van de leerlingen. Opvallend is dat ook 10,3% aangeeft zorgen te hebben bij vrijwel alle leerlingen.

Tabel 6.23: Vso schoolleiding - In welke mate zijn er door corona zorgen voor het welbevinden van de leerlingen?

	Percentage gekozen
Geen zorgen	0,0
Zorgen bij enkele leerlingen	44,8
Zorgen bij ongeveer een kwart van de leerlingen	27,6
Zorgen bij ongeveer de helft van de leerlingen	13,8
Zorgen bij ongeveer drie kwart van de leerlingen	3,4
Zorgen bij vrijwel alle leerlingen	10,3
Onbekend	0,0
n	29

Getallen geven percentages weer.

Aan docenten is gevraagd bij welk deel van de leerlingen zij zorgen hebben over het welbevinden. Tabel 6.24 laat zien dat 4,2% van de leraren geen zorgen heeft,

47,9% heeft zorgen bij enkele leerlingen, en 47,9% heeft zorgen bij meer leerlingen.

Tabel 6.24: Vso leraren - In welke mate hebben leraren door corona zorgen voor het welbevinden van de leerlingen?

	Percentage gekozen
Geen zorgen	4,2
Weten de leraren niet	0,0
Zorgen bij enkele leerlingen	47,9
Zorgen bij ongeveer een kwart van de leerlingen	29,2
Zorgen bij ongeveer de helft van de leerlingen	16,7
Zorgen bij meer dan de helft van de leerlingen	2,1
Zorgen bij vrijwel alle leerlingen	0,0
n	48

Getallen geven percentages weer.

6.2 Maatregelen die scholen nemen om de kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming van leerlingen ten tijde van de coronacrisis te waarborgen, aanvullend beleid voor specifieke groepen, hoe dat beleid eruitziet en waarom scholen juist deze maatregelen nemen

6.2.1 Speciaal Onderwijs

Schoolleiders is gevraagd in hoeverre de school als gevolg van de coronacrisis extra ondersteuning aanbiedt aan verschillende groepen leerlingen. De antwoorden daarop zijn te zien in Tabel 6.25 en Tabel 6.26.

Tabel 6.25: So schoolleiding - In hoeverre biedt de school als gevolg van de coronacrisis extra ondersteuning aan (groepen) leerlingen? (deel 1)

	Leerlingen met specifieke ondersteunings-behoeften en daardoor vermindering van onderwijstijd (behandeling/ therapieën e.d.)	Leerlingen met externaliserende gedrags-problematiek	Leerlingen met internaliserende gedrags-problematiek	Leerlingen met een complexe thuissituatie	Leerlingen die geoorloofd (gedeeltelijk) thuiszitten
Geen extra ondersteuning	72,7	61,9	60,0	29,6	40,0
Een beetje extra ondersteuning	9,1	28,6	40,0	22,2	15,0
Veel extra ondersteuning	4,5	4,8	0,0	48,1	15,0
Niet van toepassing	13,6	4,8	0,0	0,0	30,0
n	22	21	20	27	20

Getallen geven percentages weer.

Tabel 6.26: So schoolleiding - In hoeverre biedt de school als gevolg van de coronacrisis extra ondersteuning aan (groepen) leerlingen? (deel 2)

	Leerlingen die (deels) buiten beeld zijn geraakt door de coronacrisis	Leerlingen met migratieachtergrond (NT - 2/cultuur)	Schoolverlaters die tussentijds uitstromen naar regulier bao of sbao	Schoolverlaters die op het einde uitstromen naar regulier vo	Schoolverlaters ter voorbereiding op de eindtoets
Geen extra ondersteuning	31,8	47,8	63,6	72,7	77,3
Een beetje extra ondersteuning	0,0	26,1	13,6	18,2	13,6
Veel extra ondersteuning	13,6	8,7	0,0	0,0	0,0
Niet van toepassing	54,5	17,4	22,7	9,1	9,1
n	22	23	22	22	22

Getallen geven percentages weer.

Ook aan leraren is gevraagd welke groepen ivm corona extra ondersteuning krijgen, en wie die extra ondersteuning dan geeft.

Tabel 6.27: So leraren - Welke groepen leerlingen krijgen ivm corona extra ondersteuning en van wie?

	Leraar	Onderwijsassistent	Cvb-lid	Externe deskundige
Geen extra ondersteuning	54,5	81,8	62,3	75,3
Leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften en daardoor vermindering van onderwijstijd (behandeling/therapieën ed.)	9,1	2,6	3,9	6,5
Leerlingen met externaliserende gedragsproblematiek	14,3	10,4	13,0	2,6
Leerlingen met internaliserende gedragsproblematiek	9,1	9,1	5,2	2,6
Leerlingen met een complexe thuissituatie	36,4	10,4	27,3	15,6
Leerlingen die geoorloofd (gedeeltelijk) thuiszitten	2,6	1,3	1,3	0,0
Leerlingen die (deels) buiten beeld zijn geraakt door de coronacrisis	1,3	0,0	0,0	0,0
Leerlingen met migratieachtergrond (nt-2/cultuur)	10,4	5,2	2,6	2,6
Schoolverlaters die tussentijds uitstromen naar regulier bao of sbao	5,2	5,2	0,0	0,0
Anders, nl	6,5	0,0	5,2	3,9
n	77	77	77	77

Getallen geven percentages weer.

Aan leraren in de bovenbouw is daarnaast gevraagd naar extra ondersteuning voor schoolverlaters naar regulier vo en schoolverlaters ter voorbereiding op de eindtoets.

Tabel 6.28: So leraren bovenbouw - Welke groepen leerlingen krijgen ivm corona extra ondersteuning en van wie?

	Leraar	Onderwijsassistent	Cvb-lid	Externe deskundige
Geen extra ondersteuning	80,0	88,0	100,0	100,0
Schoolverlaters die op het einde uitstromen naar regulier vo	12,0	4,0	0,0	0,0
Schoolverlaters ter voorbereiding op de eindtoets	12,0	12,0	0,0	0,0
n	25	25	25	25

Getallen geven percentages weer.

Aan schoolleiders is gevraagd of er ivm corona aanpassingen zijn gedaan in het onderwijsaanbod en lesgeven, dit is te zien in Tabel 6.29 Hierbij zijn meerdere antwoorden mogelijk.

Tabel 6.29: So schoolleiding - Welke aanpassingen zijn er ivm corona gedaan voor het onderwijsaanbod en het lesgeven?

	Percentage gekozen
Geen specifieke aanpassingen ivm corona	3,2
Investering in beter leerstofaanbod	9,7
Investering in kwaliteit online lesgeven	61,3
Extra aandacht voor doorgaande lijn in leerstofaanbod	9,7
Extra aandacht voor aanleren taal, lezen, rekenen	54,8
Extra aandacht voor differentiatie	45,2
Extra aandacht voor inoefenen leerstof via digitale leermiddelen	32,3
Extra aandacht voor aanbod en aanleren sociale en maatschappelijke vaardigheden	25,8
Aanpassingen huiswerk (inhoud, omvang)	6,5
Extra aandacht voor welbevinden	48,4
Langdurige extra ondersteuning voor individuele leerlingen met een vertraagde ontwikkeling	32,3
Anders, nl	38,7
n	31

Getallen geven percentages weer.

Dezelfde vraag is ook gesteld aan leraren.

Tabel 6.30: So leraren - Welke aanpassingen zijn er ivm corona gedaan voor het onderwijsaanbod en het lesgeven?

	Percentage gekozen
Geen specifieke aanpassingen ivm corona	10,8
Investing in beter leerstofaanbod	13,5
Investing in kwaliteit online lesgeven	41,9
Extra aandacht voor doorgaande lijn in onderwijsaanbod	9,5
Extra aandacht voor aanleren taal, lezen, rekenen	52,7
Extra aandacht voor differentiatie	52,7
Extra aandacht voor inoefenen leerstof via digitale leermiddelen	28,4
Extra aandacht voor aanbod en aanleren sociale en maatschappelijke vaardigheden	31,1
Aanpassingen huiswerk (inhoud, omvang)	8,1
Extra aandacht voor welbevinden	56,8
Langdurige extra ondersteuning voor individuele leerlingen met een vertraagde ontwikkeling	29,7
Anders, nl	32,4
n	74

Getallen geven percentages weer.

Schoolleiders is daarnaast gevraagd naar aanpassingen om extra onderwijstijd te realiseren. Een overgrote meerderheid 80% geeft aan dat er geen aanpassingen zijn gedaan.

Tabel 6.31: So schoolleiding - Welke aanpassingen zijn er gedaan om extra onderwijstijd te realiseren?

	Percentage gekozen
Geen specifieke aanpassingen ivm corona	80,0
Extra tijd na schooltijd in de school voor individuele of groepjes leerlingen	0,0
Extra tijd na schooltijd online voor individuele of groepjes leerlingen	0,0
Extra tijd in buitenschoolse opvang voor individuele of groepjes leerlingen	3,3
Verlengde schooldag	3,3
Weekendschool	3,3
School tijdens vakanties	0,0
Anders, nl	16,7
n	30

Getallen geven percentages weer.

Ook is gevraagd of er in verband met corona aanpassingen gedaan zijn in het plaatsingsbeleid. Bij 12,9%, oftewel 4 scholen, was dit het geval.

Tabel 6.32: So schoolleiding - Zijn er in verband met corona aanpassingen gedaan in het plaatsingsbeleid naar schooljaar 21/22?

	Percentage gekozen
Nee	87,1
Ja	12,9
n	31

Getallen geven percentages weer.

Ook is schoolleiders gevraagd of er aanpassingen zijn geweest in het bevorderingsbeleid. Bij 3,2%, oftewel 1 school was dit het geval.

Tabel 6.33: So schoolleiding - Zijn er in verband met corona aanpassingen gedaan in het bevorderingsbeleid naar schooljaar 21/22?

	Percentage gekozen
Nee	96,8
Ja	3,2
n	31

Getallen geven percentages weer.

De schoolleiding is ook gevraagd welke effecten zij verwachten van de bovengenoemde maatregelen.

Tabel 6.34: So schoolleiding - Welke effecten verwacht de school van de bovengenoemde maatregelen?

	Extra ondersteuning voor groepen	Aanpassingen in het onderwijsaanbod/lesgeven	Extra onderwijstijd	Aanpassingen in plaatsings- en bevorderingsbeleid
Geen	71,0	48,4	96,8	96,8
Verbetering van de leerresultaten van leerlingen	19,4	41,9	0,0	0,0
Verbetering van het welbevinden van leerlingen	19,4	41,9	3,2	0,0
Verbetering van de werkhouding van de leerlingen	9,7	29,0	0,0	0,0
Verbetering van de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen	16,1	41,9	3,2	0,0
Verbetering van de maatschappelijke ontwikkeling van leerlingen	3,2	9,7	0,0	0,0
Waarborgen dat leerlingen zich conform hun opp kunnen blijven ontwikkelen	19,4	35,5	0,0	3,2
Waarborgen dat leerlingen genoeg tijd krijgen om hun ontwikkelingsmogelijkheden te laten zien	16,1	12,9	0,0	3,2
Waarborgen dat leerlingen de overstap kunnen maken naar regulier onderwijs (tussentijds en eind)	0,0	0,0	0,0	0,0
Waarborgen dat schoolverlaters goed voorbereid zijn op de eindtoets	6,5	0,0	0,0	0,0
n	31	31	31	31

Getallen geven percentages weer.

6.2.2

Voortgezet Speciaal Onderwijs

Schoolleiders is gevraagd in hoeverre de school als gevolg van de coronacrisis extra ondersteuning aanbiedt aan verschillende groepen leerlingen. De antwoorden daarop zijn te zien in Tabel 6.35 en Tabel 6.36.

Tabel 6.35: Vso schoolleiding - In hoeverre biedt de school als gevolg van de coronacrisis extra ondersteuning aan (groepen) leerlingen? (deel 1)

	Leerlingen met specifieke ondersteunings-behoefte en daardoor vermindering van onderwijstijd (behandeling/therapieën e.d.)	Leerlingen met externaliserende gedragsproblematiek	Leerlingen met internaliserende gedragsproblematiek	Leerlingen met een complexe thuis-situatie	Leerlingen die geoorloofd (gedeeltelijk) thuiszitten	Leerlingen die (deels) buiten beeld zijn geraakt door de coronacrisis
Geen extra ondersteuning	31,6	36,8	33,3	11,5	13,6	8,3
Een beetje extra ondersteuning	26,3	15,8	52,4	42,3	27,3	12,5
Veel extra ondersteuning	15,8	21,1	9,5	42,3	22,7	16,7
Niet van toepassing	26,3	26,3	4,8	3,8	36,4	62,5
n	19	19	21	26	22	24

Getallen geven percentages weer.

Tabel 6.36: Vso schoolleiding - In hoeverre biedt de school als gevolg van de coronacrisis extra ondersteuning aan (groepen) leerlingen? (deel 2)

	Leerlingen met migratie-achtergrond (NT - 2/cultuur)	Schoolverlaters die tussentijds uitstromen naar regulier voortgezet onderwijs/praktijkonderwijs	Schoolverlaters die op het einde uitstromen naar mbo, hbo, uni	Schoolverlaters die op het einde uitstromen naar de arbeidsmarkt	Schoolverlaters ter voorbereiding op het eindexamen
Geen extra ondersteuning	38,1	30,0	23,8	23,8	20,8
Een beetje extra ondersteuning	9,5	35,0	47,6	19,0	45,8
Veel extra ondersteuning	14,3	5,0	9,5	23,8	29,2
Niet van toepassing	38,1	30,0	19,0	33,3	4,2
n	21	20	21	21	24

Getallen geven percentages weer.

Ook aan leraren is gevraagd welke groepen ivm corona extra ondersteuning krijgen, en wie die extra ondersteuning dan geeft.

Tabel 6.37: Vso leraren - Welke groepen leerlingen krijgen ivm corona extra ondersteuning en van wie?

	Leraar	Onderwijsassistent	Cvb-lid	Externe deskundige
Geen extra ondersteuning	27,1	70,8	58,3	72,9
Leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften en daardoor vermindering van onderwijstijd (behandeling/therapieën ed.)	10,4	4,2	0,0	8,3
Leerlingen met externaliserende gedragsproblematiek	20,8	16,7	12,5	4,2
Leerlingen met internaliserende gedragsproblematiek	31,2	18,8	18,8	4,2
Leerlingen met een complexe thuissituatie	52,1	18,8	27,1	22,9
Leerlingen die geoorloofd (gedeeltelijk) thuiszitten	12,5	4,2	0,0	0,0
Leerlingen die (deels) buiten beeld zijn geraakt door de coronacrisis	12,5	8,3	4,2	0,0
Leerlingen met migratieachtergrond (nt-2/cultuur)	4,2	0,0	0,0	2,1
Leerlingen die stage lopen	31,2	8,3	6,2	6,2
Schoolverlaters die tussentijds uitstromen naar regulier	25,0	8,3	2,1	0,0
n	48	48	48	48

Getallen geven percentages weer.

Aan leraren in de bovenbouw is daarnaast gevraagd naar extra ondersteuning voor schoolverlaters naar regulier vo en schoolverlaters ter voorbereiding op de eindtoets.

Tabel 6.38: Vso leraren bovenbouw - Welke groepen leerlingen krijgen ivm corona extra ondersteuning en van wie?

	Leraar	Onderwijsassistent	Cvb-lid	Externe deskundige
Geen extra ondersteuning	66,7	85,4	97,9	100,0
Leerlingen ter voorbereiding op certificering	22,9	12,5	0,0	0,0
Schoolverlaters in traject entree-opleiding op vso-school	18,8	8,3	2,1	0,0
n	48	48	48	48

Getallen geven percentages weer.

Aan schoolleiders is gevraagd of er ivm corona aanpassingen zijn gedaan in het onderwijsaanbod en lesgeven, dit is te zien in Tabel 6.29 Hierbij zijn meerdere antwoorden mogelijk.

Tabel 6.39: Vso schoolleiding - Welke aanpassingen zijn er ivm corona gedaan voor het onderwijsaanbod en het lesgeven?

	Percentage gekozen
Geen specifieke aanpassingen ivm corona	6,9
Investing in beter leerstofaanbod	17,2
Investing in kwaliteit online lesgeven	51,7
Extra aandacht voor doorgaande lijn in leerstofaanbod	31,0
Extra aandacht voor aanleren kernvakken	37,9
Extra aandacht voor differentiatie	48,3
Extra aandacht voor inoefenen leerstof via digitale leermiddelen	37,9
Extra aandacht voor aanbod en aanleren sociale en maatschappelijke vaardigheden	27,6
Extra aandacht voor praktijkvorming en stage	27,6
Extra aandacht voor praktijklessen	37,9
Aanpassingen huiswerk (inhoud, omvang)	24,1
Extra aandacht voor welbevinden	75,9
Langdurige extra ondersteuning voor individuele leerlingen met een vertraagde ontwikkeling	24,1
Anders, nl	41,4
n	29

Getallen geven percentages weer.

Dezelfde vraag is ook gesteld aan leraren.

Tabel 6.40: Vso leraren - Welke aanpassingen zijn er ivm corona gedaan voor het onderwijsaanbod en het lesgeven?

	Percentage gekozen
Geen specifieke aanpassingen ivm corona	27,6
Investing in beter leerstofaanbod	6,9
Investing in kwaliteit online lesgeven	37,9
Extra aandacht voor doorgaande lijn in onderwijsaanbod	10,3
Extra aandacht voor aanleren kernvakken	27,6
Extra aandacht voor differentiatie	41,4
Extra aandacht voor inoefenen leerstof via digitale leermiddelen	24,1
Extra aandacht voor aanbod en aanleren sociale en maatschappelijke vaardigheden	27,6
Extra aandacht voor praktijkdeel vmbo b/k	13,8
Extra aandacht voor examentraining	41,4
Aanpassingen huiswerk (inhoud, omvang)	13,8
Extra aandacht voor welbevinden	58,6
Langdurige extra ondersteuning voor individuele leerlingen met een vertraagde ontwikkeling	13,8
Anders, nl	17,2
n	29

Getallen geven percentages weer.

Schoolleiders is daarnaast gevraagd naar aanpassingen om extra onderwijstijd te realiseren. Een overgrote meerderheid 66,7% geeft aan dat er geen aanpassingen zijn gedaan.

Tabel 6.41: Vso schoolleiding - Welke aanpassingen zijn er gedaan om extra onderwijstijd te realiseren?

	Percentage gekozen
Geen specifieke aanpassingen ivm corona	66,7
Extra tijd na schooltijd in de school voor individuele of groepjes leerlingen	3,3
Extra tijd na schooltijd online voor individuele of groepjes leerlingen	3,3
Extra tijd in buitenschoolse opvang voor individuele of groepjes leerlingen	0,0
Verlengde schooldag	3,3
Weekendschool	0,0
School tijdens vakanties	3,3
Anders, nl	26,7
n	30

Getallen geven percentages weer.

Ook is gevraagd of er in verband met corona aanpassingen gedaan zijn in het plaatsingsbeleid. Bij 26,7%, oftewel 8 scholen, was dit het geval.

Tabel 6.42: Vso schoolleiding - Zijn er in verband met corona aanpassingen gedaan in het plaatsingsbeleid naar schooljaar 21/22?

	Percentage gekozen
Nee	73,3
Ja	26,7
n	30

Getallen geven percentages weer.

Ook is schoolleiders gevraagd of er aanpassingen zijn geweest in het bevorderingsbeleid. Bij 20,7%, oftewel 6 school was dit het geval.

Tabel 6.43: Vso schoolleiding - Zijn er in verband met corona aanpassingen gedaan in het bevorderingsbeleid naar schooljaar 21/22?

	Percentage gekozen
Nee	79,3
Ja	20,7
n	29

Getallen geven percentages weer.

De schoolleiding is ook gevraagd welke effecten zij verwachten van de bovengenoemde maatregelen.

Tabel 6.44: Vso schoolleiding - Welke effecten verwacht de school van de bovengenoemde maatregelen?

	Extra ondersteuning voor groepen	Aanpassingen in het onderwijsaanbod/lesgeven	Extra onderwijstijd	Aanpassingen in plaatsings- en bevorderingsbeleid
Geen	56,7	56,7	93,3	76,7
Verbetering van de leerresultaten van leerlingen	20,0	26,7	3,3	3,3
Verbetering van het welbevinden van leerlingen	40,0	36,7	6,7	6,7
Verbetering van de werkhouding van de leerlingen	13,3	20,0	0,0	0,0
Verbetering van de sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen	20,0	30,0	3,3	3,3
Verbetering van de maatschappelijke ontwikkeling van leerlingen	16,7	26,7	3,3	6,7
Waarborgen dat leerlingen zich conform hun opp kunnen blijven ontwikkelen	26,7	40,0	6,7	16,7
Waarborgen dat leerlingen genoeg tijd krijgen om hun ontwikkelingsmogelijkheden te laten zien	6,7	10,0	3,3	13,3
Waarborgen dat leerlingen de tussentijdse overstap kunnen maken naar regulier onderwijs	13,3	13,3	3,3	6,7
Waarborgen dat schoolverlaters goed voorbereid zijn op de arbeidsmarkt	16,7	20,0	3,3	3,3
n	30	30	30	30

Getallen geven percentages weer.

6.3 Doorwerken van de sturing door het bestuur op de maatregelen op schoolniveau

6.3.1 Speciaal Onderwijs

De schoolleiders is gevraagd waarover het bestuur met de scholen afspraken heeft gemaakt of kaders heeft gesteld die gericht zijn op de gevolgen van de coronacrisis. In 9,7% van de gevallen zijn er geen afspraken gemaakt/kaders gesteld.

Tabel 6.45: So schoolleiding - Waarover heeft het bestuur met de scholen afspraken gemaakt of kaders gesteld gericht op de gevolgen van de coronacrisis?

	Percentage gekozen
Geen afspraken gemaakt/kaders gesteld	9,7
Uitvoering van corona richtlijnen	80,6
Cognitieve ontwikkeling van leerlingen	22,6
Sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen	19,4
Maatschappelijke ontwikkeling van leerlingen	12,9
Praktijkvorming en stage	9,7
Personele zaken	41,9
Doelmatige inzet financiële middelen	32,3
Anders, nl	32,3
n	31

Getallen geven percentages weer.

Daarnaast is gevraagd op welke wijze en met welke frequentie de directie de resultaten van de maatregelen verantwoordt aan het bestuur.

Tabel 6.46: So schoolleiding - Op welke wijze en met welke frequentie verantwoordt de directie de resultaten van de maatregelen aan het bestuur?

	Percentage gekozen
Van verantwoording is niet of nauwelijks sprake	6,5
Incidenteel, op initiatief van het bestuur	6,5
Incidenteel, op initiatief van de directie	9,7
Met periodieke rapportage aan bestuur	54,8
In periodiek overleg met bestuur	45,2
Met evaluatie instrument	12,9
Via periodiek overleg algemene directie of andere tussenschakel	45,2
Anders, nl	6,5
n	31

Getallen geven percentages weer.

Aan schoolleiders is gevraagd hoe het bestuur maatregelen binnen en buiten het kader van het Nationaal Programma Onderwijs faciliteert. In 9,7% van de gevallen is van facilitering geen sprake.

Tabel 6.47: So schoolleiding - Hoe faciliteert het bestuur de maatregelen binnen en buiten het kader van het Nationaal Programma Onderwijs?

	Percentage gekozen
Van faciliteren van maatregelen is geen sprake	9,7
Van faciliteren van maatregelen is wel sprake	90,3
n	31

Getallen geven percentages weer.

Ook is aan schoolleiders gevraagd welke effecten sturing door het bestuur heeft op de maatregelen van de school.

Tabel 6.48: So schoolleiding - Welke effecten heeft de sturing door het bestuur op de maatregelen van de school?

	Percentage gekozen
Kan de directie niet benoemen/niet van toepassing	12,9
Afspraken/kaders bieden houvast en duidelijkheid	54,8
Directie voelt zich inhoudelijk ondersteund	51,6
Maatregelen worden sneller genomen	25,8
Afstemming en uitwisseling met andere scholen onder het bestuur	41,9
Anders, nl	29,0
n	31

Getallen geven percentages weer.

6.3.2 Voortgezet speciaal Onderwijs

De schoolleiders is gevraagd waarover het bestuur met de scholen afspraken heeft gemaakt of kaders heeft gesteld die gericht zijn op de gevolgen van de coronacrisis. In 3,4% van de gevallen zijn er geen afspraken gemaakt/kaders gesteld.

Tabel 6.49: Vso schoolleiding - Waarover heeft het bestuur met de scholen afspraken gemaakt of kaders gesteld gericht op de gevolgen van de coronacrisis?

	Percentage gekozen
Geen afspraken gemaakt/kaders gesteld	3,4
Uitvoering van corona richtlijnen	96,6
Cognitieve ontwikkeling van leerlingen	13,8
Sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen	27,6
Maatschappelijke ontwikkeling van leerlingen	20,7
Praktijkvorming en stage	13,8
Personele zaken	51,7
Doelmatige inzet financiële middelen	20,7
Anders, nl	44,8
n	29

Getallen geven percentages weer.

Daarnaast is gevraagd op welke wijze en met welke frequentie de directie de resultaten van de maatregelen verantwoordt aan het bestuur.

Tabel 6.50: Vso schoolleiding - Op welke wijze en met welke frequentie verantwoordt de directie de resultaten van de maatregelen aan het bestuur?

	Percentage gekozen
Van verantwoording is niet of nauwelijks sprake	3,4
Incidenteel, op initiatief van het bestuur	6,9
Incidenteel, op initiatief van de directie	6,9
Met periodieke rapportage aan bestuur	31,0
In periodiek overleg met bestuur	58,6
Met evaluatie instrument	20,7
Via periodiek overleg algemene directie of andere tussenschakel	37,9
Anders, nl	17,2
n	29

Getallen geven percentages weer.

Aan schoolleiders is gevraagd hoe het bestuur maatregelen binnen en buiten het kader van het Nationaal Programma Onderwijs faciliteert. In 6,7% van de gevallen is van facilitering geen sprake.

Tabel 6.51: Vso schoolleiding - Hoe faciliteert het bestuur de maatregelen binnen en buiten het kader van het Nationaal Programma Onderwijs?

	Percentage gekozen
Van faciliteren van maatregelen is geen sprake	6,7
Van faciliteren van maatregelen is wel sprake	93,3
n	30

Getallen geven percentages weer.

Ook is aan schoolleiders gevraagd welke effecten sturing door het bestuur heeft op de maatregelen van de school.

Tabel 6.52: Vso schoolleiding - Welke effecten heeft de sturing door het bestuur op de maatregelen van de school?

	Percentage gekozen
Kan de directie niet benoemen/niet van toepassing	6,7
Afspraken/kaders bieden houvast en duidelijkheid	60,0
Directie voelt zich inhoudelijk ondersteund	60,0
Maatregelen worden sneller genomen	23,3
Afstemming en uitwisseling met andere scholen onder het bestuur	56,7
Anders, nl	23,3
n	30

Getallen geven percentages weer.

6.4 Aanvullende middelen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs die de school nodig heeft

6.4.1 Speciaal Onderwijs

Aan schoolleiders is ook gevraagd wat zij nodig hebben in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs.

Tabel 6.53: So schoolleiding - Wat heeft de school aanvullend nodig om goed in te spelen op de onderwijsbehoeften van leerlingen als gevolg van de coronacrisis?

	Percentage gekozen
Niets aanvullend nodig	6,5
Professionalisering leraren	51,6
Leermiddelen/aanbod (niet ict)	9,7
Leermiddelen/software	22,6
Ict randvoorwaarden (hardware)	22,6
Extra inzet onderwijsassistenten	61,3
Extra inzet bevoegde leraren	45,2
Bijles voor individuele leerlingen	9,7
Uitbreiding onderwijstijd (verlengde schooldag, zomerschool, weekendschool)	3,2
Anders, nl	45,2
n	31

Getallen geven percentages weer.

6.4.2 Voortgezet Speciaal Onderwijs

Dit is ook gevraagd aan schoolleiders in het vso.

Tabel 6.54: Vso schoolleiding - Wat heeft de school aanvullend nodig om goed in te spelen op de onderwijsbehoeften van leerlingen als gevolg van de coronacrisis?

	Percentage gekozen
Niets aanvullend nodig	3,3
Professionalisering leraren	30,0
Leermiddelen/aanbod (niet ict)	20,0
Leermiddelen/software	16,7
Ict randvoorwaarden (hardware)	13,3
Extra inzet onderwijsassistenten	50,0
Extra inzet bevoegde leraren	46,7
Bijles voor individuele leerlingen	36,7
Uitbreiding onderwijstijd (verlengde schooldag, zomerschool, weekendschool)	6,7
Alternatieve stages	16,7
Extra examentraining	10,0
Anders, nl	46,7
n	30

Getallen geven percentages weer.

6.5 Maatregelen om het onderwijs goed aan te laten sluiten bij de ontwikkeling en onderwijsbehoeften van leerlingen

Zie hiervoor het addendum, hoofdstuk 8.

6.6 Invloed van de gevolgen van de coronacrisis op het welbevinden van leraren en effecten op hun werk

6.6.1 Speciaal Onderwijs

Tot slot zijn schoolleiders en leerkrachten gevraagd naar de gevolgen van de coronacrisis voor het welbevinden van leraren, en de effecten op hun werk.

Allereerst is aan schoolleiders gevraagd over welk percentage van leraren zij zich zorgen maken.

Tabel 6.55: So schoolleiding - Hoe groot is naar schatting het percentage leraren waarbij de schoolleiding zich zorgen maakt over de gevolgen van de coronacrisis voor hun professioneel welbevinden?

	Percentage gekozen
Weet de directie niet	0,0
0%	9,7
0-5%	45,2
5-25%	25,8
25-50%	9,7
50-75%	3,2
75-100%	6,5
n	31

Getallen geven percentages weer.

Ook is aan hen gevraagd aan welke categorieën leraren zij extra aandacht besteden.

Tabel 6.56: So schoolleiding - Bij welke categorieën leraren besteedt de school extra aandacht aan het welbevinden ivm de coronacrisis?

	Percentage gekozen
Geen extra aandacht voor specifieke categorie	13,3
Leraren met kwetsbare gezondheid (of die van hun familielid)	66,7
Schoolleiding heeft hier geen zicht op	0,0
Oudere leraren	23,3
Nieuwe, onervaren leraren	13,3
Leraren die veel stress of werkdruk ervaren	43,3
Leraren die vaak moeten bijspringen voor uitvallende collega's	16,7
Anders, nl	33,3
n	30

Getallen geven percentages weer.

Ook is hun gevraagd hoe het staat met het professioneel welbevinden van de cvb-leden en de directie vergeleken met vóór de coronacrisis.

Tabel 6.57: So schoolleiding - Hoe staat het nu met het professioneel welbevinden van de cvb-leden en de directie in vergelijking met vóór de coronacrisis?

	Cvb-leden	Directie
Veel slechter	3,2	3,2
Slechter	32,3	32,3
Gelijk	61,3	51,6
Beter	3,2	6,5
Veel beter	0,0	0,0
Niet te scoren	0,0	6,5
n	31	31

Getallen geven percentages weer.

Leraren is gevraagd om aan te geven hoe het staat met hun eigen professioneel welbevinden vergeleken met vóór de coronacrisis.

Tabel 6.58: So leraren - Hoe staat het nu met het professioneel welbevinden van leraren en onderwijsassistenten in vergelijking met vóór de coronacrisis?

	Leraren	Onderwijsassistenten
Veel slechter	0,0	0,0
Slechter	38,7	37,0
Gelijk	46,7	41,1
Beter	10,7	4,1
Veel beter	0,0	0,0
Niet te scoren	4,0	17,8
n	75	73

Getallen geven percentages weer.

Daarnaast is aan leraren gevraagd wat er voor zorgt dat zij hun werk goed kunnen doen, en wat zij eventueel extra nodig hebben.

Tabel 6.59: So leraren - Wat zorgt ervoor dat de leraren hun werk goed kunnen doen en wat hebben zij eventueel extra nodig?

	Wat gebeurt al	Wat is nodig
Geen	13,0	18,2
Collegiale consultatie	41,6	45,5
Scholing om goed afstandsonderwijs te kunnen geven	45,5	13,0
Scholing ict vaardigheden	45,5	18,2
Aandacht van schoolleiding voor welbevinden	70,1	18,2
Aandacht van schoolleiding voor fysieke gezondheid	63,6	13,0
Extra handen in en rondom de klas	29,9	53,2
Ruimte om af te kunnen wijken van afspraken	42,9	10,4
Inspraak bij keuzes voor interventies	41,6	13,0
Anders, nl	3,9	14,3
n	77	77

Getallen geven percentages weer.

6.6.2 Voortgezet Speciaal Onderwijs

Ook in het vso zijn schoolleiders en leraren gevraagd naar de gevolgen van de coronacrisis voor het welbevinden van leraren, en de effecten op hun werk.

Allereerst is aan schoolleiders gevraagd over welk percentage van leraren zij zich zorgen maken.

Tabel 6.60: Vso schoolleiding - Hoe groot is naar schatting het percentage leraren waarbij de schoolleiding zich zorgen maakt over de gevolgen van de coronacrisis voor hun professioneel welbevinden?

	Percentage gekozen
Weet de directie niet	0,0
0%	6,9
0-5%	41,4
5-25%	37,9
25-50%	10,3
50-75%	3,4
75-100%	0,0
n	29

Getallen geven percentages weer.

Ook is aan hen gevraagd aan welke categorieën leraren zij extra aandacht besteden.

Tabel 6.61: Vso schoolleiding - Bij welke categorieën leraren besteedt de school extra aandacht aan het welbevinden ivm de coronacrisis?

	Percentage gekozen
Geen extra aandacht voor specifieke categorie	13,3
Leraren met kwetsbare gezondheid (of die van hun familielid)	63,3
Schoolleiding heeft hier geen zicht op	3,3
Oudere leraren	30,0
Nieuwe, onervaren leraren	20,0
Leraren die veel stress of werkdruk ervaren	40,0
Leraren die vaak moeten bijspringen voor uitvallende collega's	3,3
Anders, nl	26,7
n	30

Getallen geven percentages weer.

Ook is aan hen gevraagd hoe het staat met het professioneel welbevinden van de cvb-leden en de directie vergeleken met vóór de coronacrisis.

Tabel 6.62: Vso schoolleiding - Hoe staat het nu met het professioneel welbevinden van de cvb-leden en de directie in vergelijking met vóór de coronacrisis?

	Cvb-leden	Directie
Veel slechter	0,0	0,0
Slechter	33,3	30,0
Gelijk	46,7	43,3
Beter	10,0	13,3
Veel beter	0,0	0,0
Niet te scoren	10,0	13,3
n	30	30

Getallen geven percentages weer.

Leraren is gevraagd om aan te geven hoe het staat met hun eigen professioneel welbevinden vergeleken met vóór de coronacrisis.

Tabel 6.63: Vso leraren - Hoe staat het nu met het professioneel welbevinden van leraren en onderwijsassistenten in vergelijking met vóór de coronacrisis?

	Leraren	Onderwijsassistenten
Veel slechter	0,0	0,0
Slechter	29,2	20,0
Gelijk	52,1	44,4
Beter	10,4	0,0
Veel beter	0,0	0,0
Niet te scoren	8,3	35,6
n	48	45

Getallen geven percentages weer.

Daarnaast is aan leraren gevraagd wat er voor zorgt dat zij hun werk goed kunnen doen, en wat zij eventueel extra nodig hebben.

Tabel 6.64: Vso leraren - Wat zorgt ervoor dat de leraren hun werk goed kunnen doen en wat hebben zij eventueel extra nodig?

	Wat gebeurt al	Wat is nodig
Geen	6,2	22,9
Collegiale consultatie	47,9	25,0
Scholing om goed afstandsonderwijs te kunnen geven	25,0	6,2
Scholing ict vaardigheden	33,3	12,5
Aandacht van schoolleiding voor welbevinden	66,7	25,0
Aandacht van schoolleiding voor fysieke gezondheid	70,8	20,8
Extra handen in en rondom de klas	27,1	41,7
Ruimte om af te kunnen wijken van afspraken	58,3	18,8
Inspraak bij keuzes voor interventies	52,1	29,2
Anders, nl	8,3	25,0
n	48	48

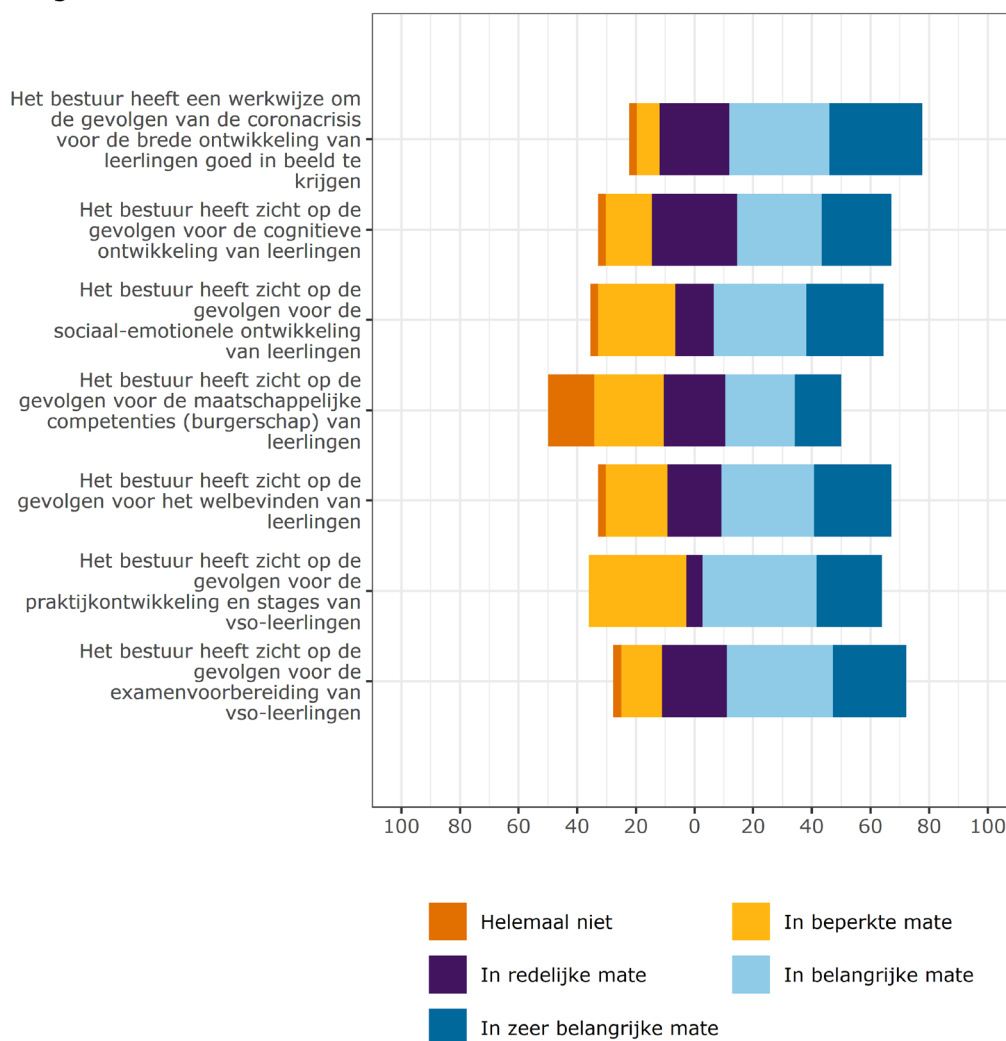
Getallen geven percentages weer.

7 Resultaten bestuursniveau

7.1 Zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte

Figuur 7.1 en Tabel 7.1 laten zien in welke mate besturen zicht hebben op de gevolgen van de coronacrisis. De laatste twee vragen zijn alleen beantwoord door de besturen die vso-scholen onder zich hebben.

Figuur 7.1: Zicht op de gevolgen van de coronacrisis zoals die zich op dit moment voordoen. In welke mate is sprake van de volgende situatie?

N = 38

Tabel 7.1: Zicht op de gevolgen van de coronacrisis zoals die zich op dit moment voordoen. In welke mate is sprake van de volgende situatie?

	Gemiddelde
Het bestuur heeft een werkwijze om de gevolgen van de coronacrisis voor de brede ontwikkeling van leerlingen goed in beeld te krijgen	3,8
Het bestuur heeft zicht op de gevolgen voor de cognitieve ontwikkeling van leerlingen	3,6
Het bestuur heeft zicht op de gevolgen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen	3,5
Het bestuur heeft zicht op de gevolgen voor de maatschappelijke competenties (burgerschap) van leerlingen	3,0
Het bestuur heeft zicht op de gevolgen voor het welbevinden van leerlingen	3,6
Het bestuur heeft zicht op de gevolgen voor de praktijkontwikkeling en stages van vso-leerlingen	3,5
Het bestuur heeft zicht op de gevolgen voor de examenvoorbereiding van vso-leerlingen	3,7
n	38

Getallen geven gemiddelden weer.
Schaal 1-5

7.2 **Maatregelen die besturen nemen in het kader van kwalificatie (inclusief toeleiding arbeidsmarkt), allocatie, socialisatie en persoonsvorming, zodat het onderwijs aansluit bij de onderwijsbehoefte van leerlingen en zij zich optimaal kunnen ontwikkelen (cognitief, sociaal emotioneel, welbevinden)**

Tabel 7.2 laat zien welke maatregelen besturen nemen naar aanleiding van de coronacrisis.

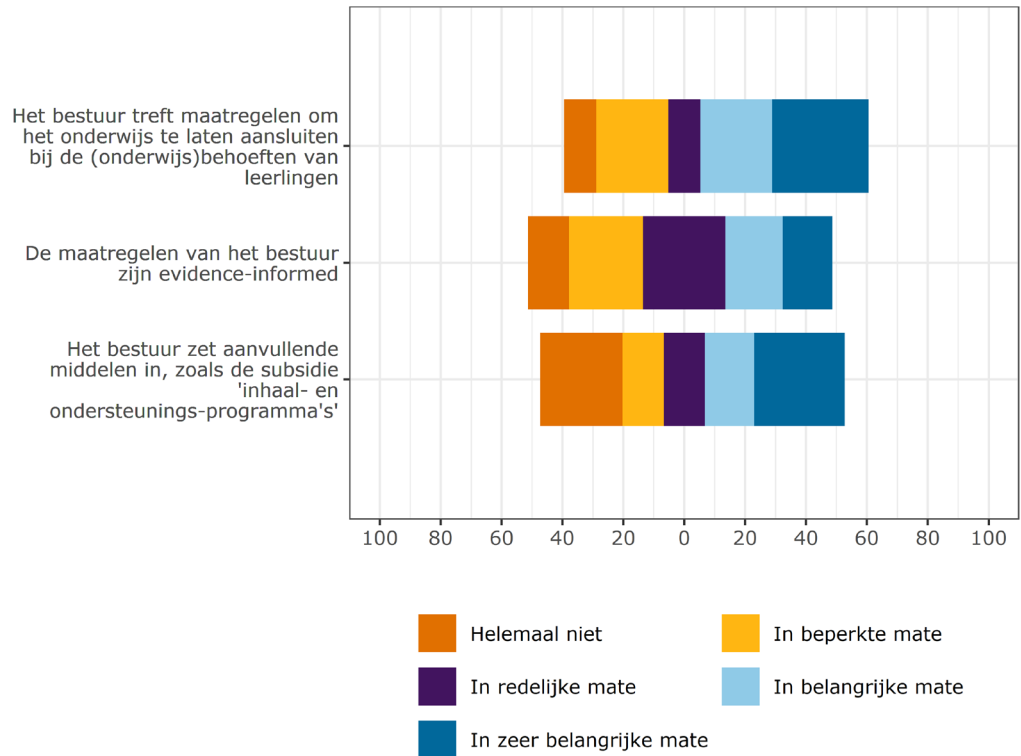
Tabel 7.2: Maatregelen naar aanleiding van de coronacrisis gericht op...

	Percentage gekozen
Geen maatregelen	0,0
Professionalisering leraren	63,2
Investering in middelen (leerstofaanbod, digitale voorzieningen ed.)	86,8
Interne ondersteuning vanuit bestuur (stafbureau, specialisten)	65,8
Inzet extra personeel	65,8
Uitbreiding uren parttime personeel	47,4
Kennisdeling op gebied van bewezen goede aanpakken (wetenschappelijke kennis)	44,7
Kennisdeling op gebied van goede praktijken (praktijkkennis)	60,5
Extra hulp van bijvoorbeeld adviesbureaus	10,5
Ondersteuning bij het stimuleren van ouderbetrokkenheid	42,1
Samenwerking in de regio (andere besturen, gemeente, swv, jeugdzorg etc)	68,4
Organiseren van extra onderwijstijd buiten reguliere lesdag	13,2
Anders, nl	34,2
n	38

Getallen geven percentages weer.

Figuur 7.2 en Tabel 7.3 geeft meer informatie over het inzetten van maatregelen door besturen.

Figuur 7.2: In welke mate is sprake van de volgende situatie?

N = 38

Tabel 7.3: In welke mate is sprake van de volgende situatie?

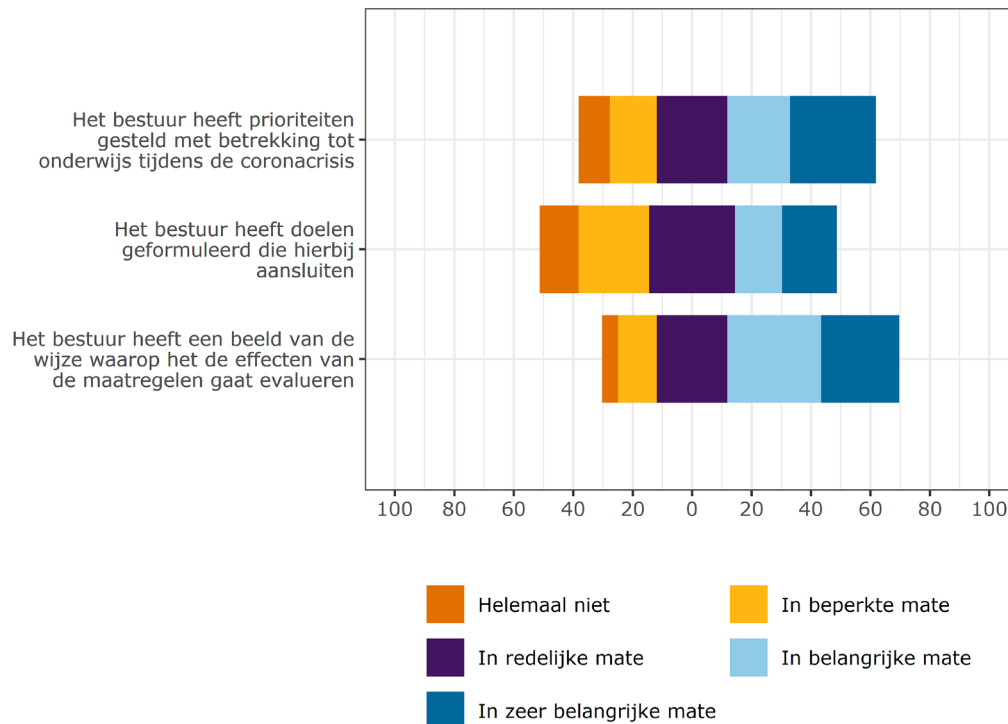
	Gemiddelde
Het bestuur treft maatregelen om het onderwijs te laten aansluiten bij de (onderwijs)behoefte van leerlingen	3,4
De maatregelen van het bestuur zijn evidence-informed	3,0
Het bestuur zet aanvullende middelen in, zoals de subsidie 'inhaal- en ondersteunings-programma's'	3,1
n	38

Getallen geven gemiddelden weer.
Schaal 1-5

7.3 Sturing op de uitvoering van de maatregelen

Figuur 7.3 en Tabel 7.4 geven inzicht in de sturing van besturen op de uitvoering van maatregelen.

Figuur 7.3: Sturing van het bestuur op maatregelen: In welke mate is op dit moment sprake van de volgende situatie?

N = 38

Tabel 7.4: Sturing van het bestuur op maatregelen: In welke mate is op dit moment sprake van de volgende situatie?

	Gemiddelde
Het bestuur heeft prioriteiten gesteld met betrekking tot onderwijs tijdens de coronacrisis	3,4
Het bestuur heeft doelen geformuleerd die hierbij aansluiten	3,0
Het bestuur heeft een beeld van de wijze waarop het de effecten van de maatregelen gaat evalueren	3,6
n	38

Getallen geven gemiddelden weer.
Schaal 1-5

7.4

Wat besturen nodig hebben - binnen en buiten het kader van het Nationaal Programma Onderwijs - om de uitvoering van de maatregelen voldoende uit te voeren

Tabel 7.5 laat zien wat besturen aangeven om nodig te hebben voor de uitvoering van de maatregelen.

Tabel 7.5: Wat heeft het bestuur – zoals bijvoorbeeld in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs - nodig om de uitvoering van de maatregelen voldoende uit te voeren?

	Percentage gekozen
Niets	0,0
Meer fte personeel	67,6
Scholing van het huidige personeel	40,5
Structurele extra financiering	48,6
Kennisdeling op gebied van bewezen goede aanpakken (wetenschappelijke kennis)	40,5
Kennisdeling op gebied van goede praktijken (praktijkkennis)	56,8
Externe hulp bijvoorbeeld adviesbureaus	5,4
Samenwerking in de regio	51,4
Toestemming om tijdelijk te mogen afwijken van bepaalde wet- en regelgeving	27,0
Anders, nl	27,0
n	37

Getallen geven percentages weer.

7.5 Invloed van de gevolgen van de coronacrisis op het welbevinden van leerlingen en de effecten hiervan op hun werk volgens besturen

Tabel 7.6 laat zien voor hoeveel procent van de leraren de coronacrisis van invloed is op hun professioneel welbevinden, volgens besturen.

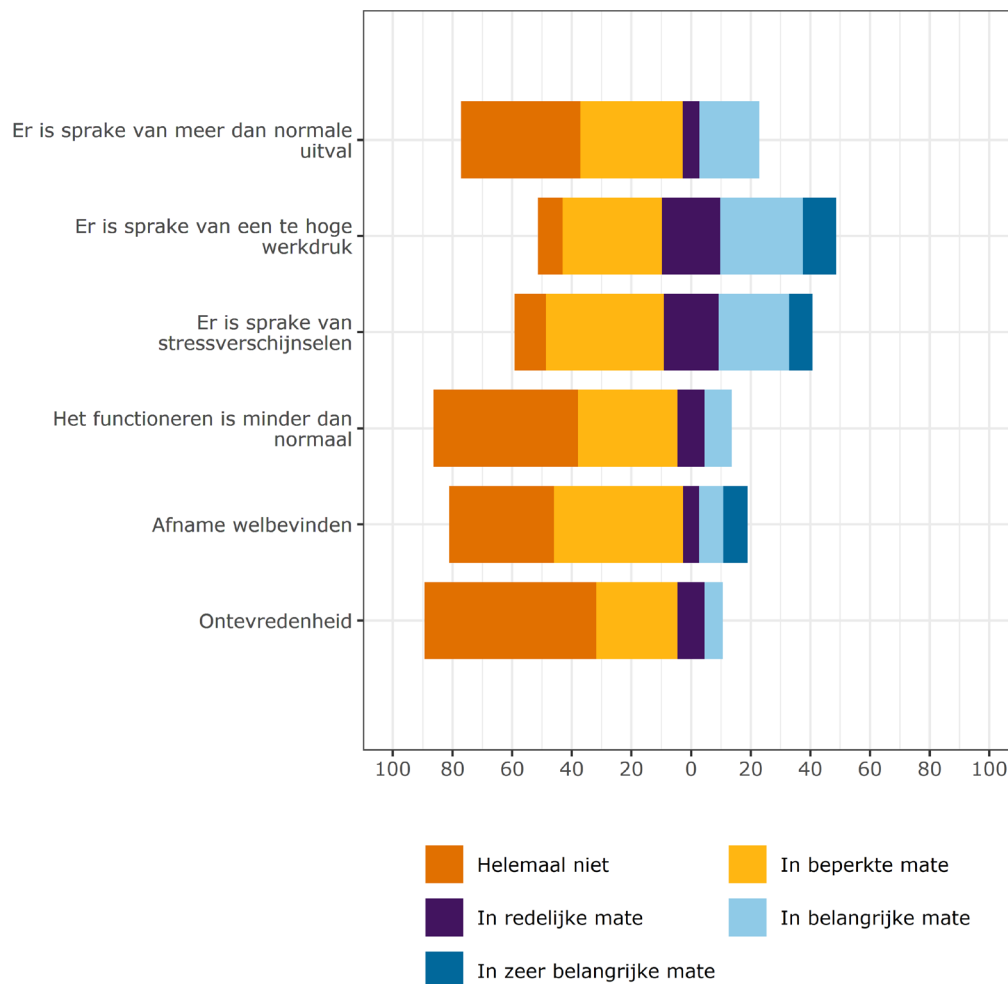
Tabel 7.6: Gevolgen coronacrisis: invloed op het professioneel welbevinden van leraren en welke effecten heeft dit op hun werk.

	Percentage gekozen
0 tot 5%	37,8
5 tot 25%	43,2
25 tot 50%	10,8
50 tot 75%	0,0
75 t/m 100%	5,4
Het bestuur heeft hier (nog) onvoldoende zicht op	2,7
n	37

Getallen geven percentages weer.

Figuur 7.4 en Tabel 7.7 laat zien welke personele knelpunten besturen ervaren als gevolg van de coronacrisis.

Figuur 7.4: In welke mate ervaart het bestuur personele knelpunten op de scholen als gevolg van de coronacrisis?

N = 35

Tabel 7.7: In welke mate ervaart het bestuur personele knelpunten op de scholen als gevolg van de coronacrisis?

	Gemiddelde
Er is sprake van meer dan normale uitval	2,1
Er is sprake van een te hoge werkdruk	3,0
Er is sprake van stressverschijnselen	2,8
Het functioneren is minder dan normaal	1,8
Afname welbevinden	2,1
Ontevredenheid	1,6
Anders, nl	3,4
n	35

Getallen geven gemiddelden weer.
Schaal 1-5

8 Addendum kwalitatieve analyse

Resultaten kwalitatieve analyse bij themaonderzoek naar de invloed van 16 maanden coronacrisis op het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs.

8.1 Inhoud

Dit addendum bevat een aantal hoofdstukken met de volgende onderwerpen:

- Inleiding (hoofdstuk 8.2)
- Onderzoeksvragen (hoofdstuk 8.3)
- Onderzoeksopzet (hoofdstuk 8.4)
- Resultaten leerlingniveau (hoofdstuk 8.5)
- Resultaten schoolniveau (hoofdstuk 8.6)
- Resultaten bestuursniveau (hoofdstuk 8.7)

8.2 Inleiding

Dit addendum hoort bij het technisch rapport met de resultaten van het bovensectoraal themaonderzoek naar de invloed van 16 maanden Corona op het onderwijs van scholen voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs. Het technisch rapport en het addendum liggen ten grondslag aan factsheets en webartikelen waarin de resultaten van het onderzoek beschreven staan. In het addendum verantwoorden we de kwalitatieve analyse van het onderzoek.

8.3 Onderzoeksvragen

8.3.1 *Centrale vraag*

Wat zijn de gevolgen van de coronacrisis op verschillende aspecten van de kwaliteit van het onderwijs, welke gevolgen heeft dat voor de kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming van leerlingen/studenten en wat doen besturen en scholen/opleidingen om negatieve gevolgen te herstellen en positieve te behouden?

Bij deze centrale vraag zijn deelvragen gesteld op het niveau van leerlingen, de school en het bestuur (zie pagina 5 en 6 van het technisch rapport). Deze vragen zijn uitgewerkt in vragenlijsten voor de leerlingen en in scoringslijsten voor de gesprekken met schoolleiders/leden van commissies voor de begeleiding, leraren en besturen. De uitwerking betreft voornamelijk gesloten vragen met te scoren stellingen of aan te vinken antwoordopties. Daarnaast zijn er enkele open vragen toegevoegd. De open vragen die we bij de kwalitatieve analyse betrokken hebben, zijn:

8.3.2 *Op het niveau van de leerlingen*

Leerlingen so en vso

1. Noem maximaal drie dingen die door de coronacrisis in het onderwijs op jouw school anders geworden zijn en waarvan je hoopt dat ze weer verdwijnen.
2. Noem ook maximaal drie dingen die door de coronacrisis op jouw school anders zijn en waarvan je hoopt dat ze blijven bestaan.

8.3.3 *Op het niveau van de school*

Schoolleiders/leden commissies voor de begeleiding (cvb)

1. Welke bijzonderheden benoemen schoolleiders/cvb bij de vraag in welke mate de coronacrisis impact heeft op de school?
2. Welke toelichting geven schoolleiders/cvb bij de vraag of er in verband met corona aanpassingen gedaan zijn in het plaatsingsbeleid naar schooljaar 21/22?
3. Welke toelichting geven schoolleiders/cvb bij de vraag of er in verband met corona aanpassingen gedaan zijn in het bevorderingsbeleid naar schooljaar 21/22?
4. Wat zijn goede voorbeelden van concrete maatregelen die scholen treffen sinds de coronacrisis om het onderwijs goed te laten aansluiten bij de ontwikkeling en de onderwijsbehoeften van (groepen) leerlingen?
5. Hoe faciliteert het bestuur de maatregelen binnen en buiten het kader van het Nationaal Programma Onderwijs?
6. Welke bijzonderheden benoemen schoolleiders/cvb bij de vraag hoe het staat met het professioneel welbevinden van de cvb-leden en de directie in vergelijking met vóór de coronacrisis?

Leraren

1. Welke bijzonderheden benoemen leraren bij de vraag in welke mate de coronacrisis impact heeft op de school?
2. Wat zijn goede voorbeelden van concrete maatregelen die scholen treffen sinds de coronacrisis om het onderwijs goed te laten aansluiten bij de ontwikkeling en de onderwijsbehoeften van (groepen) leerlingen?
3. Welke bijzonderheden benoemen leraren bij de vraag hoe het staat met het professioneel welbevinden van leraren en onderwijsassistenten in vergelijking met vóór de coronacrisis?
4. Welke opmerkingen benoemen leraren bij de vraag wat ervoor zorgt dat leraren hun werk goed kunnen doen en wat zij eventueel extra nodig hebben?

8.3.4

Op het niveau van het bestuur

Besturen met so en/of vso scholen

1. Welke bijzonderheden benoemen besturen bij de gescoorde stellingen met betrekking tot het zicht door het bestuur op de gevolgen van de coronacrisis?
2. Welke bijzonderheden benoemen besturen bij de gescoorde stellingen met betrekking tot maatregelen die het bestuur treft naar aanleiding van de coronacrisis?
3. Welke bijzonderheden benoemen besturen bij de gescoorde stellingen met betrekking tot sturing van het bestuur op de maatregelen?
4. Welke knelpunten en belemmeringen benoemen besturen bij de vraag wat het bestuur nodig heeft om de uitvoering van maatregelen voldoende uit te voeren?
5. Welke goede voorbeelden en succesvolle interventies benoemen besturen?
6. Welke bijzonderheden benoemen besturen bij de gescoorde stellingen met betrekking tot personele knelpunten op de scholen als gevolg van de coronacrisis?

8.4 Onderzoeksofzet

8.4.1 Kwalitatieve analyse

De antwoorden op de hierboven gestelde open vragen zijn verzameld in een excelbestand en vervolgens geanalyseerd. Vaak of vaker genoemde aandachtspunten zijn geïdentificeerd, waarna gemeenschappelijke noemers/thema's zijn vastgesteld (open en axiaal coderen).

Met deze werkwijze werd ook duidelijk of er bij dezelfde vragen opvallende verschillen waren tussen de respondenten. Dit analyseproces heeft een aantal concrete beelden opgeleverd die kunnen worden opgenomen in de factsheets en webartikelen die over het themaonderzoek gepubliceerd worden.

8.4.2 Klankbordgroep

We hebben met het onderzoek data opgehaald bij 31 scholen voor speciaal onderwijs, 30 scholen voor voortgezet speciaal onderwijs en bij 37 besturen met scholen voor speciaal en/of voortgezet speciaal onderwijs. Vijf inspecteurs die met elkaar 67 procent van de gesprekken op schoolniveau en 38 procent van de gesprekken op bestuursniveau gevoerd hebben, vormden een klankbord groep. Aan deze groep inspecteurs zijn de beelden voorgelegd die de kwalitatieve analyse heeft opgeleverd met de vraag of ze deze herkennen. Ook is gevraagd de beelden waar mogelijk met illustratieve voorbeelden te duiden. Daarnaast leverde het gesprek met de klankbordgroep op basis van vaak gemaakte opmerkingen van scholen en/of besturen enkele aanvullende beelden op. Dit proces heeft geleid tot een definitieve selectie van beelden die in de factsheets en webartikelen opgenomen zijn.

8.5 Resultaten leerlingniveau

8.5.1 Effectiviteit maatregelen volgens leerlingen

8.5.1.1 Speciaal onderwijs

- Een deel van de so-leerlingen gaf aan dat zij de gescheiden pauzes en het 'in bubbels' werken onaangenaam vonden, omdat ze daardoor niet op de gebruikelijke wijze met kinderen uit andere groepen konden samenspelen en werken. Een ander deel wilde de invulling van pauzes en buitenspelen nu juist wel graag behouden vanwege meer rust.

8.5.1.2 Voortgezet speciaal onderwijs

- Een deel van de vso-leerlingen gaf aan moeite te hebben met de veranderingen in het aanbod, zoals het uitvallen van kook- en gymlessen. Een kleine tien procent wilde de online lessen behouden, terwijl ongeveer hetzelfde deel van de leerlingen dat juist niet wilde. Verder waren de verkorte lestijd en de halvering van de groepen vaak genoemde veranderingen die van een deel van de leerlingen mochten blijven.

8.6 Resultaten schoolniveau

8.6.1 Zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte

8.6.1.1 Speciaal onderwijs

- Ouders waren in de coronatijd een belangrijke bron van informatie. Er vonden meer gesprekken met ouders plaats dan vóór de coronacrisis, minder op locatie, maar veel vaker telefonisch en online.
- Bij leerlingen met een complexe thuissituatie, heeft de coronacrisis, de al bestaande problemen versterkt.
- Scholen konden voor leerlingen niet op de gebruikelijke wijze de oefenplaats zijn om sociale competenties te ontwikkelen en aan het gedrag te werken. Het online onderwijs thuis en het afstand houden en in 'bubbels' werken op school belemmerden deze ontwikkeling.
- Scholen zagen risico's voor het vervolgsucces van leerlingen, omdat volgens hen de sociaal-emotionele ontwikkeling van een leerling vaak doorslaggevend is om het ontwikkelingsperspectief te kunnen realiseren.
- Gebruik van online oefensystemen was bij sommige scholen toegenomen.
- Volgens leraren, schoolleiders en leden van de commissie voor de begeleiding had online onderwijs ertoe bijgedragen dat risico's op cognitief gebied meevielen.
- Risico's voor de ontwikkeling van leervoorwaarden waren volgens leraren het grootst bij kinderen uit de onderbouw die vóór de coronacrisis op dit gebied nog weinig ontwikkeld hadden.
- De voorbereiding op de eindtoets was volgens de schoolleiders, leden van de commissie voor de begeleiding en leraren goed verlopen.
- Scholen stelden eventuele bijstelling van het ontwikkelingsperspectief uit om corona niet op het besluit van invloed te laten zijn.

8.6.1.2 Voortgezet speciaal onderwijs

- Ouders waren in de coronatijd een belangrijke bron van informatie. Er vonden meer gesprekken met ouders plaats dan vóór de coronacrisis, minder op locatie, maar veel vaker telefonisch en online.
- Bij leerlingen met een complexe thuissituatie, heeft de coronacrisis, de al bestaande problemen versterkt.
- Scholen konden voor leerlingen niet op de gebruikelijke wijze de oefenplaats zijn om sociale competenties te ontwikkelen en aan het gedrag te werken. Het online onderwijs thuis en het afstand houden en in 'bubbels' werken op school belemmerden deze ontwikkeling.
- Scholen zagen risico's voor het vervolgsucces van leerlingen, omdat volgens hen de sociaal-emotionele ontwikkeling van een leerling vaak doorslaggevend is om het ontwikkelingsperspectief te kunnen realiseren.
- Gebruik van online oefensystemen was bij sommige scholen toegenomen.
- Volgens leraren, schoolleiders en leden van de commissie voor de begeleiding had online onderwijs ertoe bijgedragen dat risico's op cognitief gebied meevielen.
- Scholen stelden eventuele bijstelling van het ontwikkelingsperspectief uit om corona niet op het besluit van invloed te laten zijn.

8.6.2 *Maatregelen die scholen nemen om de kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming van leerlingen ten tijde van de coronacrisis te waarborgen, aanvullend beleid voor specifieke groepen, hoe dat beleid eruit ziet en waarom scholen juist deze maatregelen nemen.*

8.6.2.1 Speciaal onderwijs

- De scholen namen veel organisatorische maatregelen: het gebruik van mondkapjes, looproutes, afstand houden, de afname van zelftests, de aanpassing van roosters, het organiseren van in 'bubbels' werken, protocollen om snel te kunnen schakelen van fysiek naar online onderwijs en de intensivering van oudercontacten.
- Het personeel was trots op de grote en snelle stappen die zijn gemaakt in het digitale onderwijs, zowel tijdens het afstandsonderwijs als het onderwijs op school, heeft boos gegeven om het onderwijs te digitaliseren.
- Scholen konden vaak niet benoemen welke aanpassingen in het onderwijs nog meer voortkwamen uit de coronacrisis en welke niet. Aanpassing en afstemming op de onderwijsbehoeften van de leerlingen is in het speciaal onderwijs gebruikelijk.

8.6.2.2 Voortgezet speciaal onderwijs

- De scholen namen veel organisatorische maatregelen: het gebruik van mondkapjes, looproutes, afstand houden, de afname van zelftests, de aanpassing van roosters, het organiseren van in 'bubbels' werken, protocollen om snel te kunnen schakelen van fysiek naar online onderwijs en de intensivering van oudercontacten.
- Het personeel was trots op de grote en snelle stappen die zijn gemaakt in het digitale onderwijs, zowel tijdens het afstandsonderwijs als het onderwijs op school, heeft boost gegeven om het onderwijs te digitaliseren.
- Scholen konden vaak niet benoemen welke aanpassingen in het onderwijs nog meer voortkwamen uit de coronacrisis en welke niet. Aanpassing en afstemming op de onderwijsbehoeften van de leerlingen is in het speciaal onderwijs gebruikelijk.

8.6.3 *Invloed van de gevolgen van de coronacrisis op het welbevinden van leraren en effecten op hun werk*

8.6.3.1 Speciaal onderwijs

- Schoolleiders en teamleden waren enerzijds trots: dat het onderwijs zo veel mogelijk was doorgedaan, de voortdurende flexibiliteit en veerkracht van het personeel, het snelle schakelen van fysiek naar online onderwijs en weer terug en de hybride werkvormen.
- Anderzijds waren er ook zorgen: over de eigen gezondheid, over maatregelen die soms onduidelijk of moeilijk uitvoerbaar waren, de vele aanpassingen van roosters en werkvormen, die veel energie kostten. Het was een hectische tijd en het personeel was moe. De schoolleiding maakte zich zorgen over wat dit op de lange termijn met het welbevinden van het personeel zal doen.
- Door 'bubbels' ontstonden eilandjes, waardoor teamleden zowel het professionele als het sociale contact misten. Verzwaring werkzaamheden door meer contacten met ouders en leerlingen buiten schooltijd.
- Schoolleiders kregen extra taken: steeds 'aan' staan en vaak in het weekend doorwerken om bijvoorbeeld nieuwe roosters te maken of ouders te informeren over een coronabesmetting. Ook de commissie voor de

begeleiding kreeg extra taken, met name in de contacten rond leerlingen in complexe thuissituaties.

- Grote verschillen in impact die corona had op scholen en op het welbevinden van het personeel: scholen met veel zieke personeelsleden en leerlingen en scholen met nauwelijks besmettingen en ziekte. De impact was groter wanneer personeel tijdens een lockdown het werk moest combineren met het opvangen van eigen kinderen thuis.
- Leraren misten het onderling contact met collega's en extra handen in en om de klas.

8.6.3.2 Voortgezet speciaal onderwijs

- Schoolleiders en teamleden waren enerzijds trots: dat het onderwijs zo veel mogelijk was doorgedaan, de voortdurende flexibiliteit en veerkracht van het personeel, het snelle schakelen van fysiek naar online onderwijs en weer terug en de hybride werkvormen.
- Anderzijds waren er ook zorgen: over de eigen gezondheid, over maatregelen die soms onduidelijk of moeilijk uitvoerbaar waren, de vele aanpassingen van roosters en werkvormen, die veel energie kostten. Het was een hectische tijd en het personeel was moe. De schoolleiding maakte zich zorgen over wat dit op de lange termijn met het welbevinden van het personeel zal doen.
- Vooral voor de praktijkdocenten was online onderwijs slechts beperkt mogelijk. Het fysiek lesgeven aan halve groepen leerlingen pakte juist wel goed uit.
- Door 'bubbels' ontstonden eilandjes, waardoor teamleden zowel het professionele als het sociale contact misten. Verzwaring werkzaamheden door meer contacten met ouders en leerlingen buiten schooltijd.
- Schoolleiders kregen extra taken: steeds 'aan' staan en vaak in het weekend doorwerken om bijvoorbeeld nieuwe roosters te maken of ouders te informeren over een coronabesmetting. Ook de commissie voor de begeleiding kreeg extra taken, met name in de contacten rond leerlingen in complexe thuissituaties.
- Grote verschillen in impact die corona had op scholen en op het welbevinden van het personeel: scholen met veel zieke personeelsleden en leerlingen en scholen met nauwelijks besmettingen en ziekte. De impact was groter wanneer personeel tijdens een lockdown het werk moest combineren met het opvangen van eigen kinderen thuis.
- Leraren misten het onderling contact met collega's en extra handen in en om de klas.

8.6.4 *Doorwerken van de sturing door het bestuur op de maatregelen op schoolniveau*

8.6.4.1 Speciaal en voortgezet speciaal onderwijs

- Scholen waren in het algemeen positief over de ondersteuning en de ruimte/autonomie die zij kregen van hun bestuur. Scholen mochten veelal zelf bepalen welke maatregelen zij namen in de coronacrisis. Zij legden verantwoording af via de gebruikelijke periodieke rapportages en middels gesprekken met het bestuur.

8.7 Resultaten bestuursniveau

8.7.1 *Zicht op de gevolgen van de coronacrisis voor de ontwikkeling van leerlingen (kwalificatie, allocatie, socialisatie en persoonsvorming) en de daarvan afgeleide onderwijsbehoefte*

8.7.1.1 Speciaal en voortgezet speciaal onderwijs

- Soms extra overleggen van directeuren, of een extra vragenlijst voor ouders.

8.7.2 *Faciliteren en sturen op de uitvoering van coronamaatregelen*

8.7.2.1 Speciaal en voortgezet speciaal onderwijs

- Besturen zorgden voor de voorwaarden voor online onderwijs, zoals investeringen in digitale voorzieningen en samenwerking in de regio. Zij stuurden vooral op de uitvoering van de corona richtlijnen en lieten keuzes voor een passende uitwerking binnen het onderwijs veelal aan de scholen over.
- Daarnaast stimuleerden grote(re) besturen het delen van goede praktijken tussen hun scholen onderling.
- Het Nationaal Programma Onderwijs leidde bij veel besturen tot een grotere inhoudelijke betrokkenheid. Zo ondersteunden de besturen de totstandkoming van de 'schoolscans' en gaven zij daarbij soms ook inhoudelijk richting, bijvoorbeeld door maatregelen van scholen af te stemmen op de ambities van het bestuur.
- Het grootste deel van de besturen stelde prioriteiten voor het onderwijs tijdens de coronacrisis en maakte afspraken hoe zij de effecten van de maatregelen willen evalueren. De prioriteit lag vaak bij het continueren van het onderwijs en het in beeld houden van alle leerlingen.
- De reguliere kwaliteitszorgcyclus werd in principe gewoon doorlopen. Daarbij merkten besturen op dat de corona-omstandigheden soms ook vroegen om crisismanagement, dat niet altijd paste binnen de reguliere kwaliteitszorgcyclus. De geplande schoolontwikkeling liep soms vertraging op.
- Veel besturen (en scholen) gaven aan dat vooral de vso-scholen grote moeite hebben om de formatie rond te krijgen en personeel kwijtraken aan reguliere vo-scholen, vanwege de verschillen in cao's. Besturen (en scholen) vragen dan ook om een structurele aanpak van het lerarentekort in het (voortgezet) speciaal onderwijs.